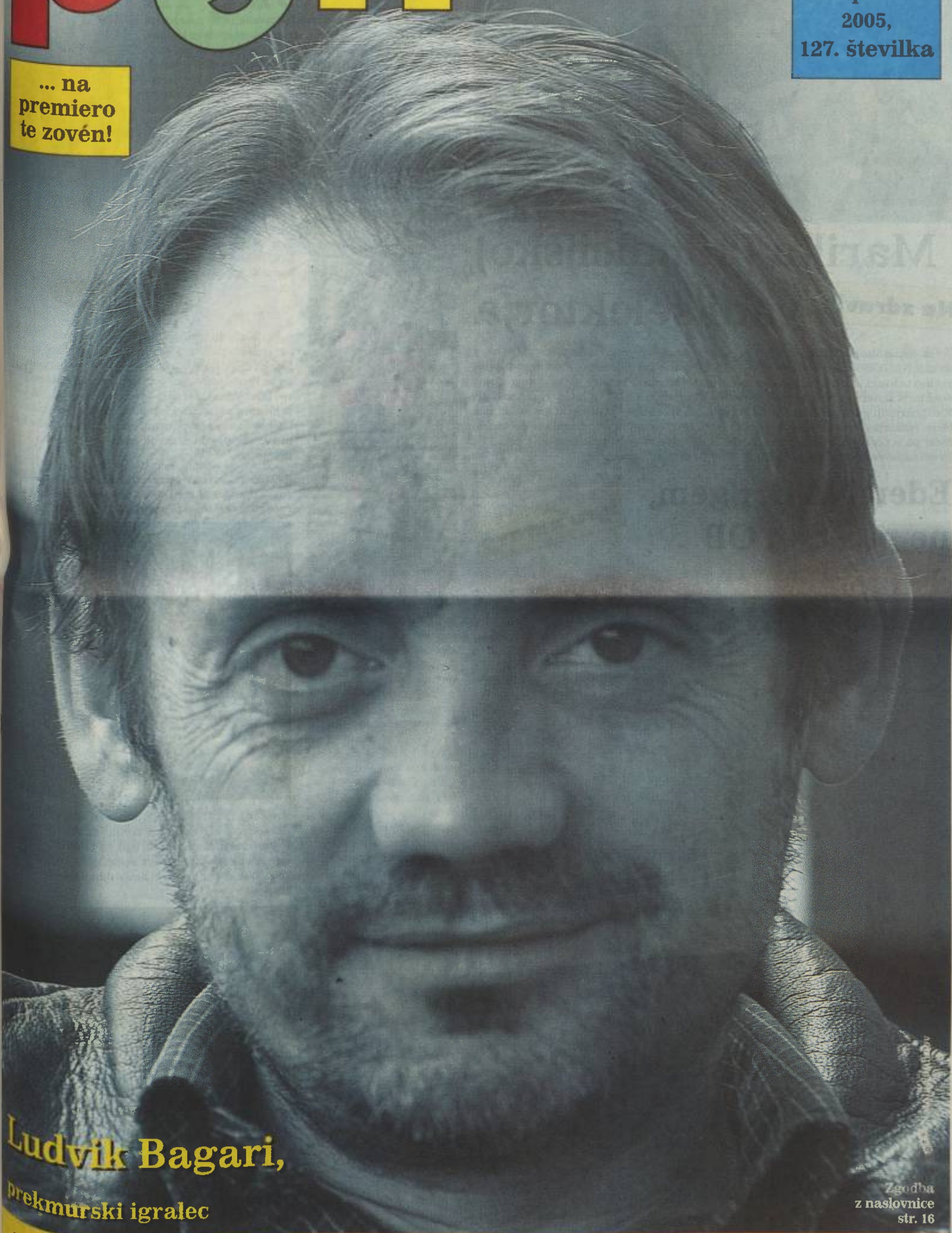

pen

VESTNIKOV
MESEČNIK,
četrtek,
29. september
2005,
127. številka

... na
premiero
te zovén!

Ludvik Bagari,
prekmurški igralec

Zgodba
z naslovnice
str. 16

Mureki nimamo preveč pogosto priložnosti gledati »svojega« celovečernega filma.
Mož z naslovnice je zato vreden podpore, če ne celo občudovanja – kot tudi
naslednji Pen, ko (če) 27. oktobra znova izide.

Nafta draga, Naftini nogometaši še dražji

Senzacije

Potem ko je Mura neslavno propadla in so na njenem pogorišču (uspešno!!!) začeli z novimi silami in novim klubom, vrzel v slovenski prvi ligi zapolnjuje druga ekipa, ki jo upravičeno štejejo za svojo vsi Pomurci (pa tudi nekateri drugi). V NAFTI je namreč veliko igralcev iz vse regije, domače tekme igrajo v Beltincih, obisk pa je praviloma odličen – v beltinski športni park pride vselej vsaj dva tisoč navijačev, kar je za sedanje razmere v prvoligaškem SLO-zogobrcu zelo veliko. In dejstvo je, da vsi še zdaleč niso zgolj iz Lendave. Sicer pa so rezultati fantov v modrih dresih presenetili prav vse, vključno z vodstvom. To je lahko kar veselo, da se nafta na svetovnih trgih draži, saj bodo imeli na ta način tudi pri lendavskem podjetju, ki je glavni pokrovitelj ekipe, dovolj denarja za premije uspešnim nogometašem. Sicer pa so Pentute prepričane, da cena nogometni Nafti narašča veliko še hitreje.

Zdaj mó pa ge fúčko!

Feri, priidi brcati!

Pri Nafti je tudi trenutno poškodovani legendarni obrambni igralec iz SEBEBOREC, sicer nekoč tudi igralec Mure FERI CIFER. Za zdaj je sicer še na berglah, vendar pa so Pentute iz zanesljivih virov izvedele, da dolgo ne bo več tako. Vrlemu Feriju je dovolj prisilnega počitka, čeprav je njegova poškodba gležnja vse prej kot nedolžna. Če bo prej, se namerava spomladi vrniti na nogometne travnike in svoji ekipi pomagati do največjega uspeha v zadnjih desetletjih.

V beltinskem športnem parku se srečujejo tudi nekateri žogobrcarski asi, med katerimi sta dva, ki sta z različnim uspehom poskusila še trenerski kruh. Medtem ko...

strelcev ŠTEFAN ŠKAPER (očala za srajco) bolj ali manj nezadovoljen z rezultati svojih »žutih«
dečkov (ekipa Beltinec, ki nastopa v tretji ligi), pa DAMIR ROB, ideolog igre lendavske prvoligaške ekipe, nima razloga za slabo voljo. Dokler bodo njegovi fantje dihal kot eden, bodo tudi zmage!

Marika (kondicijsko) vadi selektorja

Na zdravje

Eno najzlahtnejših kapljic v naši regiji pridelujejo dobrovniški vinogradniki. Med njimi so tudi NAGYEVÍ oziroma KARDINARJEVI. Trgatev pri njih so poseben dogodek, saj pridejo tudi taki, ki jim tovrstna dejavnost ni najbolj domača. Pentute so tako fotografirale selektorja slovenske ženske reprezentance v kegljanju, LADA GOBCA. Na trgatevi pri Kardinarjevih ga je »inštruirala«
naša najboljša športnica MARIKA, ki mu je zaupala vlogo »putarja«. Pravijo, da je svojo nalogo dobro opravil in ni omagal vse do konca. Sicer pa je posnetek le spomin na lansko in napoved za skorajšnjo letošnjo trgatev. Po prvih napovedih vina tudi v letniku 2005 ne bo primanjkovalo.

Frbo

Eden NA drugem, ne pa eden OB drugem

Igra narave

Glej, glej!

Gobarska sezona (vsaj za priložnostne gobarje) se počasi bliža h koncu, narava pa je tudi tokrat poskrbela, da ste si številni krajšali čas in si v gozdovih lajšali duše. EMINA nam je poslala zanimiv posnetek dvojnega gobana – siamska dvojčka sta našla NATAŠA in IVAN iz ROBADAJA. Pentute sicer vedo natančno, kateri od obeh, a naj ostane v dvojini, če sta tudi gobana tako usodno povezana!

Emina

Desetletje

Samo deževen in mrzel dan – bilo je v soboto, 17. septembra – je malo pokvaril prvo »okroglo«
praznovanje največje in edine pomurske mestne občine. Župan Anton Štihec je ob podpori pokroviteljev meščane in vse Pomurce povabil na gala koncert v Fazanerijo brez plačila vstopnine. Vsem, ki so zaradi 11 stopinj C in dežnih kapelj ostali doma, je lahko samo žal. Kontrabant in

Posodi mi jurja so ozračje okrog Fazanerije otoplili, Vlado Kreslin z Malimi bogovi pa je kar odprl letošnjo kurilno sezono. Publika se je s tribun umaknila podnje ter na igrišče in skupaj s Kreslinom so žgali krepko čez polnoč.

Spejvlimo vkuper!

Vse najboukše,

Zbrale so se nočne ptice (in ptiči)

Srečanja

Nacionalist za strpnost

Čeprav v slovenskih političnih krogih velja za manj strpnega, saj je pač snovalec in prvi človek stranke, ki ima v svojem nazivu »NA-

Snop

Zakoj pa té ponoči ne spijo?

Tu in tam nam kakšen prispevek pošljete tudi bralci (oziroma poslušalci). Tako smo dobili za posnetek srečanja nočnih ptic (ptičev) ali snopovcev. Gre za poslušalce nočnega slovenskih radijskih postaj, med katerimi je tudi Murski val. LOJZKA iz RADA nam je v imenu vseh udeležencev (TATJANA, MARIJA, FRANČEK, LIZIKA, IVAN, BOJAN, STANKO IN KARIN) poslala fotografijo s srečanja nočnih pri-gostilni Urška v Plitvici. Poleg druženja z jedačo in pijačo so si ogledali Ra-

Kaj piknik avtobus!

V zadnjih letih je moderno zблиževanje posameznih vasi, posebej pa ulic. Prirejajo družabna srečanja, piknike. Prebivalci JURKOVIČEVE ULICE v ADENCIH pa so stopili (ali bolje: se odpeljali) še korak naprej, kajti namesto piknika so si omislili pravi pravcati avtobus, s katerim so se popeljali na izlet. Vandrali so po državi, še najbolj pa se jim je vtisnilo v spomin s podobo kozoroga. Bravo, Jurkovičevke in Jur-

Tacko

Cela ulica nori

Izleti

Desetletje

Sobota!

V dolniagana Praznujmo skupaj! je župan s pokrovitelji in drugimi povablenci nazdravil (na fotografijah so) v lepem poslaniku na Madžarskem Andrej Gerenčer med klepetom s poslancema SDS - gostjo iz Ljubljane Jera in domačim poslancem Jožefom Fickom - ter poslanec LDS dr. Mitja Slavinec, njegova partnerica Pavljek in Niko Hochsteter) in vsem ponudil po en bolj ali manj enak velik kos jubilejne torte. Nov desetletje se bo po prijaznem dogodku v našem glavnem mestu lahko preprosto glasil

DELAJMO SKUPAJ!

Skupinska slika s čikošem. Na Bugacu je vse podrejeno komerciali. Še konj ve, kako se je treba postaviti v najlepšo pozo. Za romantično betyarsko-hajduško tradicijo zadošča nekaj konjev, čreda sivega goveda, noša, neskončna pusta, csali csarda, za spomin biči, sedla, rezbarije pa spreten menedžer in podjeten fotograf, ki za tisočaka po osebi izdela sliko in puszta turizmus cveti ...

Gorička okroglina na madžarski pusti

So dnevi, ki si jih velja zapomniti. Tak je 20. avgust, na koledarju posvečen spominu na madžarskega kralja Štefana I. Madžari z Goričkega pa so si ga izbrali za izlet po Madžarski. Nič posebnega torej, čeprav je bila tokrat njihov cilj madžarska pusta. Vendar pa je samo malo manjkalo, da bi postal zgodovinski: Tibor Vörös, šef madžarske manjšine v občini Moravske Toplice, dva dni ni smel izvajati nobene politične aktivnosti – tako so namreč s konsenzom odločili udeleženci. Dosežek so nameravali patentirati in dobro prodati vodstvu pomurske madžarske samouprave, županu občine, vladi, ambasadi in drugim interesentom, toda Tiborju so zavore v osrčju madžarske puste popustile: na salašu se je sestal z upornim gazdom in se skrivaj dogovoril za medregijski protestni pohod na Bruselj. S patentom je bilo tako konec, še preden so se izletniki vrnili domov. In vse obetavne kupčije so padle v vodo ... Prav zaradi tega in drugih doživetij so se imeli dva dni odlično in na popotovanje ostaja nepozaben spomin.

To je kortsčüvanje za volitve, smo pomislili za začetku poti, toda zaupniki so nam razložili, da Tibor Vörös kar tako, po dobri stari navadi na Goričkem streže domačo pečenko, gorički kruj in paradajs. Brez gvušne domače košče nemreš po sveti oditi, je njegova in skupna ugotovitev vseh izletnikov.

Bugac puszta je prastepa, ki je nikoli niso preorali. Pod nekaj centimetri rodne prsti je živi pesek, ki ga razpiha najmanjša sapica. Tu je doma sivo stepsko govedo z veličastnimi rogovi, ki je pred dva tisoč leti prispelo z Arpadovim ljudstvom. Preživelo je vse vojne in ujme. Danes se zaradi nezanimanja črede vedno bolj redčijo. Čikoš, gulyas – njihov pastir – pa postaja del lažne romantike. Pač vse ima svojo ceno ...

Dolga pot je skupino 35 izletnikov v dveh dneh, saj izlet brez prenočevanja sploh ni pravi izlet, vodila do Kecskemeta in Bugac puszte s postankom v Kiskörösu, rojstnem mestu Sandorja Petőfija, in v vinorodnem Hajosu, kjer so se poklonili bogu Bakhusu.

Kecskemet s svojo Cifra paloto (pisano palačo), močnimi cerkvami, živahno tržnico, čardami in njihovo futtyös palinko, pristava Pongrac s čikoši – pastirji s čredami sivega goveda – in ravnica, kjer krtina velja za goro, so prekmurske Madžare očarali. Na pristavi Tanya gazde Karolya Vörösmartyija (konspirativno mesto Tiborja Vörösa) je slišati veličastno zgodbo o iznajdljivosti bistrega kmeta, ki mu niti Evropska unija, še manj pa madžarska država ne moreta do živenga. Pravi, da ni šel on v Evropo, temveč je ona prišla k njemu ...

Čeprav tistih nekaj tisoč evropskih turistov, ki jih agencije organizirano pripeljejo na njegovo domačijo na langas in deci rdečega vina, še ni cela Evropa, gospodarju res ni treba zapustiti petdeset hektarskega posestva, sredi katerega stojita hiška in skedenj. (Joj, koliko je po Goričkem takih osamljenih hišk in so celo bliže Evropi ...)

Na salašu ima vse svoj namen in svojo ceno. Ustrezale sem kriterijem puszta modli: na njej je kaj za prajati a vendar jo lahko vzameš pod bundo. Gazda se sicer pravi bolj kislo, a vseeno je za večno zvestobo ponudil 5 bivolo, 91 glav sive marhe (govedi) in 200 mangalic. In če pomislim, da sem se pred mnogi leti poročila iz gole ljubezni ...

Trenutku primerno: resni in dostojni pred rojstno hišo Sandorja Petőfija v Kiskörösu.

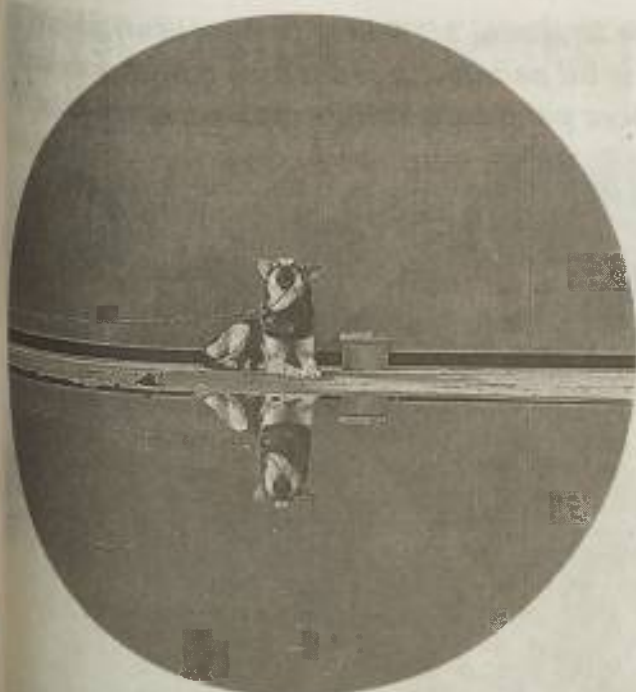
Tonček, ki se je močno trudil, da bi ga poleg soproge (ta je že tako ali tako na to obsojena) tudi druge imele rade, v tem trenutku – glede na resne obraze damskega zbora – ni bil najbolj uspešen. Potem pa se mu je sreča vseeno malo nasmehnila ...

Čeprav nikjer na pusti ni niti poštene krtine, še manj pa bregov, je vina v Hajosu, v vasi s 500 vinskih hramov za celo jezero. Potem pa začuden spoznaš, da namreč za pšenice in koruze na ravnici raste trta, pod peskom se so dva in več sto metrov dolgi rovi – kleti, kjer zori vino, ki ga prodajo do zadnje kapljice. V poprečju pridelajo vinogradnik 3 do 5 tisoč litrov, skupaj dva milijona litrov. Vse jim uspe prodati.

FOTO

EDIA POKAR

V Ameriki še vedno objavljajo pretresljive fotografije iz New Orleansa, o posledicah hurikana, ki je dobil žensko ime Katrina. Veter in voda, vihar in povodenj, nepripravljenost prebivalstva, malodušnost javnih služb – vse to se je Američanom znova hudo maščevalo. V svojih filmskih spektaklih, filmih katastrofe, ko na primer voda preplavi New York in zmrzne, ko se izpod neba spustijo velikanski pajki in uničujejo vse pred sabo, da je videti vse kot pogorišča po Bosni in Hhrvaški v minuli vojni – v teh izmišljenih filmih na koncu Američani in njihovo orožje vedno zmagajo, filmi se končajo s happy endom. Toda v življenjski praksi, v vsakdanjiku v glavnem ni srečnih koncev, so samo preživeli posamezniki.

Žalostna pasja radost

Prve dni septembra je The New York Times na naslovnici objavil zgodovinsko sliko, ki nekako razpada v vsebinski zgodbi. Na skrajni levi teče umazana reka, v njej plava mrtvo truplo, oblečeno v belo haljo, razkrečeno na kamnitem podu v cerkveni ladji, ko se razpadejo za večno življenje z Bogom; na robu kanala, ki jo obdaja debela Črnka v temnordečih

barvah, ki so do kolen v vodo, v belih teniš-
kopatih in beli blu-
za, ki plava v prav
belo plastično
vodo, ob njej pa
pes, z vrvico pri-
vezan, in čaka svoj
hrane. Vse na
sliki je apokalipsa
in mrlič, ki plava
v svojo smer
Hadu, pes, ki je
vse, in ženska, ki
zgubila vse, razen
svoje psa. In po-
red nekaj dni dru-
gih, tipična
južnjaška
lesena, skoraj
pod vodo, na stre-
hi je pričvrščena mok-
ra ameriška zastava,
na kateri je pes, ki strmi
v prazen, izlajal se je,
čuti od mraza, lako-
v strahu, kajti zna-
ti se je popolnoma
nam na moderni Noe-
vi barki. Gospodarji
so pobegnili, gasilci

ne niso našli – posnetek je iz helikopterja –, Bog ga je
vse, in tako ga je s hišo vred odnašalo v morsko delto,
in nedostopno močvaro. In šele deset dni kasneje
pripadniki narodne garde začeli poleg preživelih
prijateljev vleči iz vode, razdejanih hiš in uničenih
mrtva trupla, pobirati neprosto voljne Robinzone
in papagaje. Pri tem so reševalci našli
mrtve, z vodo izolirane domove ostarelih, majhne
stare ljudi, neokretni, storili samomore
pred evakuacijo dalo prevelike doze
medicinskih praskov. Nekaj prebivalcev New Orleansa in
mest se je vrnilo po svoje izgubljene ljubljence:
prepoznali, skakali v vodo, plavali do njihovih
mrtvih, naježene od groze, umazane
mrtve, mnogi človeški ljubljenci so se vrnili v narobe
in jih porazdelili ljudem, mnogi so izginili v
Angeles in jih porazdelili ljudem, mnogi so izginili v
dnevih katastrofe, imenovane Katrin.
od vremenarjev, po poreklu Hrvat, je oblasti že deset

dni pred katastrofo opozarjal na neurje, vendar nihče ni
reagiralo. To se nam ne more pripetiti (nekaj podobnega
smo lahko slišali v Bosni pred desetimi leti, ko je vodilni
politik izjavil, kako to ni naša, bosanska vojna!), so trdili
ameriški politiki, vendar se jim je zgodilo prav to. Namesto
da bi poslali narodno gardo, policijo in gasilce nekaj dni
pred orkanom, so le-ti prišli šele, ko je bilo vsega konec, kot

mrliški ogledniki, sme-
tarji. In tako gledam
sliko psa, kako stoji na
strehi svojega, morda
celo tujega doma, pas-
jo utico, če jo je imel,
in ki so jo valovi od-
nesli kdo ve kam, saj
je orkan premikal ce-
le hiše, prestavil domo-
ve, poplavljal naselja, pa
ne bi lesene utice s
pisanim napisom MY
HOME. Tako je v tej
ameriški nesreči (naj-
prej so padli nebotič-
niki, zdaj veseljaško
mesto jazza, dobre
francoske kuhinje,
pojavo se je vpraša-
nje, kdo bo naslednji)
ponovno odpovedala
človeška solidarnost
in šele skupina estrad-
nih umetnikov, film-
skih igralcev, kot na
primer Sean Penn, so
prihili na kraj nes-
reče – predsednik
Bush je prišel kasneje,
dvakrat si je poplavl-
jeno območje ogledal

iz letala, šele v tretje se je pripeljal na tovarnjaku –, vlekli iz
vode mrtvece, reševali brezdomce, ki niso mogli pobegniti,
ker niso imeli avtomobilov niti denarja za avtobuse, ter
izgubljene živali brez gospodarjev.

Zgodovina pasje zvestobe se je še enkrat potrdila: človek
je pobegnil, njegov zvesti prijatelj je ostal.

Nekoč je bil pes del plemiške družine, meščanske kulture,
bil je skoraj prav tako pomemben kot vitežov konj. Spremljal
ga je na lov in v vojno, varoval je dom, lajal na tatove, sedel
pod njegovo mizo, jedel, kar je jedel njegov gospodar.
Gospodarjev pes je nosil okrog vratu zlato verižico, lovski
psi srebrno, navadni psi svilen trak. Kralj Avgust II. je imel
v osemnajstem stoletju kar tisoč psov ter tako dokazoval
svojo imenitnost in bogastvo. Posebno usodo so imeli psi v
evropskih mestih. Leta 1847 je prišlo do odmevnega spora
med baronico Bettino von Arnim in berlinskim županstvom,
ker je dama prinesla v mesto neobdavnico pudlico. Po
daljšem procesu so jo obsodili na dva tedna zapora, kar je
bila najvišja kazen, ki so jo lahko izrekli plemičem s
poreklom. Danes je pes postal ljubljeneč številnih filmskih
igralk, ki jih zvezde nosijo v naročju, postal je koristen pri
odkrivanju mamil, postal je vodnik za slepe, pasmo bigli
uporabljajo za medicinske raziskave. Vendar ni bolj
žalostne podobe kot pogled na psa, ki ga je naravna
katastrofa odtrgala od gospodarja, ljubeznive človeške
roke. Njegov pogled je poln razočaranja, kajti ni ga hujšega,
kot ko te tisti, ki mu slepo verjameš, pusti na cedilu.

RAZMIŠLJANJE

Tatjana Puc Kous,

dr. med.

Za zasebno prakso smo se odločali iz različnih nagibov. Vse-
kakor je bilo pogumno dejanje, še posebno v času, ko za-
sebnost se ni bilo v zavesti državljanov. Postavljeni smo bili
v posmeh in nezaupanje bolnikov, v zapostavljanje kolegov,
kakor da smo postali čez noč nestrokovni, manjvredni. Prav
zaradi tega, ker so nas kontrolirali drugi kolegi in smo bili še
bolj na udaru vseh oči in medijev, smo se zavedali, da moramo
biti še strokovnejši in smo še več časa namenili za lastno
izobraževanje, kar dokazujejo podatki na Zdravniški zbornici,
da se zasebni zdravniki izobražujemo več, zato imajo bolniki
kakovostnejšo ponudbo.

Zasebna zdravniška praksa, dobra alternativa?

V Sloveniji je še vedno največ zasebnih zobozdravnikov.
Vendar se sedaj odloča za zasebnost vse več zdravnikov
družinske medicine. Delež zastopanosti zasebnih zdravnikov
je še vedno nižji kot v drugih evropskih državah. Postati
zasebnik, pomeni, da ostanemo še vedno v javni mreži, ker
delamo s koncesijo in po pogodbi z Zavodom za zdravstveno
varstvo. Dostop do nas imajo vsi zavarovanci, le da smo
omejeni s količino dela. To pa pomeni, da dobimo za delo in
vse stroške točno določeno vsoto sredstev in da se moramo
gospodarno obnašati v skladu s strokovnimi smernicami. Zato
postaja zasebnost zanimivo za vladno zdravstveno politiko,
ker bodo zdravstveni stroški počasneje naraščali.

Zavedati se moramo, da je ZDRAVJE naše največje bogastvo,
da je za lastno ZDRAVJE odgovoren vsak posameznik. Izvajalci
zdravljenja, zdravniki, smo odgovorni za strokovno zdrav-
ljenje, kako in na kakšen način se bo izvajalo zdravljenje. V
kakšnem obsegu in kako bo organizirano, pa je odvisno od
zdravstvene politike ministrstva in Zavoda za zdravstveno
varstvo. Zavedati se moramo, da bo zdravljenje vedno dražje,
da se vsi staramo in prebivalstvo bo vedno bolj bolevo zaradi
višje starosti. Nastopile bodo nove bolezni, kronične
neozdravljive bolezni, ki bodo izčrpavale bolnika in
zdravstveno osebje ter praznile denarne zaloge celotnega
državnega prihodka in posameznika. Globalizacija potegne
v svoj neusmiljeni mlin brez izjeme vse nas in globalizacija je
v zdravstvu nujna, ker so strokovne smernice zdravljenja
sprejete na vseh poloblah in morajo biti dosegljive najširšim
množicam. Vendar globalizacija potegne za seboj vso
farmaceutsko industrijo in ves kaos. Posameznik pa še vedno
ostane sam s seboj, ko je načeto njegovo zdravje, zato je
potrebno, da ima zaupanje v svoje zdravljenje, da ni
brezmočen in izgubljen. Prav odkrit odnos z zdravnikom,
z zavarovalnico, s samim seboj je predpogoj za uspeh in dobro
zdravljenje, ki je tudi najcenejše. V novem obdobju, ko bodo
odnosi lastništva transparentnejši, ko ne bo več države, ki bo
poravnala vsa zdravljenja, ko si bomo morali plačevati
dodatna sredstva za zdravljenje in dodaten del pokojnine, bo
tudi jasnejše, kaj je naše zdravje. Je največje bogastvo, dokler
si zdrav, in največja naložba je naložba v zdravje! Zavaroval-
nice in zdravstvena politika bodo v prihodnje skrajno
varčevalne in bodo na eni strani izvajalcem, nam zdravnikom,
omejevale preiskave in denarna sredstva, na drugi strani
bolnikom omejevale pokrivanje zdravstvenih storitev, zato
bomo morali skupno nastopati v procesu zdravljenja in se
zavedati, da le z razpoznavanjem lastnega dela odgovornosti
vseh udeležencev v procesu zdravljenja lahko dosežemo
zaupanje, ki ga potrebujemo vsi – tako bolniki kot zdravniki.

Sprašujem se, zakaj naslov, da je zasebni zdravnik dobra
alternativa. Zdravnik je dober ali slab – kot vsak drug
državljan. Bolnik je prav tako dober ali slab. Vsi pa moramo
imeti možnost izbire, ker se s tem dviguje kakovost nas vseh
in gradi upanje.

MADE IN USA

Branko
Šomen

Ekstremni padalec, ki je navdušil Lojzeta Slaka

Jože Veldin je star šele poltretje desetletje, pa je že skoraj 3.000-krat (tritisočkrat) poletel izpod neba. Za skakanje ga je navdušil oče, ki je bil padalec in je s takrat malim Jožekom veliko časa prebil na rakičanskem letališču. Sicer pa je Jože Veldin zapisan še eni tradiciji – poklicno je namreč strojevodja, kot sta bila oče in dedek oziroma tudi možje v ženini družini. A skakanje se je, kot pravi Jože, prelevilo v tak užitek, da brez njega ne more živeti.

Oče Jože in danes 16-letna hčerka Dorina pri skoku s tandemom. Podobno je poskusila tudi soproga Natalija, ki možjevo kariero podpira. Pravi, da se je navadila in je ni strah. Njegov komentar: »Ko se je odločila zame, je vedela, da jemlje Jožeta padalca in ne samo Jožeta!«

Te je bilo pred prvim skokom strah?

Ne, saj takrat ne veš natanko, za kaj pravzaprav gre. Strah pride šele pozneje, s tretjim, četrtnim skokom, ko ti je vse bolj jasno. Strah te je tudi, ko izvajaš kaj novega.

Ti si se »običajnega« padalstva naveličal.

Ja, če grem gor in skočim s 3 ali 4 tisoč metrov z navadnim padalom, se mi zdi enako, kot če se z avtom peljem v službo. Nobenega adrenalina.

Kako torej zdaj skačeš?

Ukvarjal sem se z vsemi padalskimi disciplinami – najprej skoki na cilj, potem skupinski likovni skoki pa deskanje po zraku, v zadnjem času pa še prosto letenje (free fly) in base jumping.

Kaj je najtežje?

Sky surf (deskanje, op. p.). To sem počel edini v Sloveniji, s kolegom snemalcem, ki je bil v moji ekipi, sva se že pripravljala na svetovno prvenstvo v Španiji leta 2001. A žal se mu je primerila tragična nesreča, po tem dogodku pa sem tudi nehal deskat. Nisem več našel pravega partnerja pa tudi motiva ne. Zdaj največ prosto letim – free fly je disciplina, sestavljena iz dveh padalcev in snemalca, osnovno pa je, da v prostem padu v 45 sekundah izvedeš čim več in čim boljše like – na primer stoji drug drugemu na glavi in podobno. Vse to pri hitrosti do 300 kilometrov na uro.

Ne bi bilo lepše imeti v ekipi ženske?

To žal ne gre, ker so ženske prelahke in ne moreš uskladiti hitrosti.

Ampak s prostim padom ni konec tvojih skakalnih norosti ...

Štirikrat sem poskusil tudi skok z mostu (base jump). In sicer v Vrsarju z višine 125 metrov. Pač skočiš in si v zadnjem delu leta odpreš padalo.

Ampak za kaj takega moraš biti malo nor!
Ne malo, fejš.

Ni to prenevarno?

Ne vem. Je pa res, da za base jumping potrebuješ posebno opremo in posebna padala. Šivajo jih tudi pri nas, v Škofji Loki.

Si bil kdaj v posebni nevarnosti?

Doslej nisem imel težav, ker padalci odpiranja rezervnega padala ne štejemo za resno nevarnost. Sem ga pa doslej moral uporabiti devetkrat.

Devetkrat si bil blizu smrti, saj bi se lahko

140 evrov ali 36 tisočakov.

Ni ob vsem tem dolgočasno biti strojevodja?

Ne, to je zanimiv poklic, ki ga opravljam že petnajst let. Še vedno mi ni žal, da sem zanj odločil.

Jože Veldin je edini Sloveniji, ki je jadral po zraku. Njegovo deskanje so uporabili v različnih spotih. Poleg Slaka je »videosurfal« tudi za skupino MI2, in sicer za pesem Ljubezen pod topoli. Sicer pa je sodeloval tudi v reklamnem filmu o Prekmurju, ko je skočil iz toplozračnega balona.

Sicer pa posebne nevarnosti pri padalstvu ni, razen če iz tega normalnega športa zganjaš ekstremizem.

Ampak prav ti to počneš!

Ja, malo že. A se moraš pri ekstremih zavedati, da nisi nikoli tako dober, da se ti ne bi moglo kaj zgoditi. Pozoren moraš biti na vse malenkosti.

zgodilo, da se tudi rezerva ne odpre. Kaj potem?

Potegneš vrstico, za katero je zataknen listič z napisom: »Več sreče prihodnjič!«

Veliko znanim in neznanim si zračne čare prikazal s tandemom?

Ja, na hitro se spomnim Tine Maze, Andreja Šifrerja, Lojzeta Slaka. Posebej zadnji je bil navdušen in z mano je skočil kar štirikrat. Vse skupaj zaradi snemanja videospota za njegovo pesem z naslovom Padalec.

Verjetno opašaš, da je navadne smrtnike strah, ko jih pelješ »gor«?

Ja, tandemi so zanimiva reč. Mnogi se pred odhodom v letalo »podkrepijo« s kakšno pijačo za pogum. Sicer pa v zraku čutim, da je moške bolj strah kot ženske – moški so totalno trdi, upirajo se, ženske pa so mehke in se prepustijo padalcu in zračnim tokovom.

Se da tvoje znanje unovčiti?

Ker gre za drag šport, se moram nekako znati. Ustanovil sem lasten klub SKERi fly v spomin na ponesrečenega prijatelja. Vodim nadaljevalne padalske tečaje, izvajam skoke s tandemom, imam nemško licenco za zlaganje rezervnih in vojaških padal ...

Koliko pa stane en skok s tandemom?

Lahko strojevodja prepreči nesrečo?
To skoraj ni mogoče. Če voziš potniški vlak s hitrostjo od 80 do 100 kilometrov na uro, se vlak ustavlja 300 metrov, tovorni pa cel kilometer. Doslej se mi je zgodilo ena nesreč, štirje ljudje so v njih umrli.

1000 Jurij Zauneker
Bojan Petek

Devet bratov in sester družine Šooš

Število devet naj bi bilo pravično. Vse zgodbe se namreč začnejo za devetimi gorami in za devetimi vodami. Toda številka iz naše zgodbe ni povezana z geografijo, saj Veščica, kjer so doma člani družine Šooš, le ni tako daleč od našega uredništva. Kljub temu pa je devetica tista, ki označuje število bratov in sester, ki so privekali na svet Karolini in Ludviku Šoošu. Danes so sicer že vsi odrasli in imajo svoje družine, toda še vedno se vsako leto ob družinskih praznikih in srečanjih zberejo na domačiji v Veščici, ko pa potrebujejo drug drugega, si vedno priskočijo na pomoč.

Pravljичno število

Življenje na majhni kmetiji

Šolski otroci izhajajo iz družine, ki je v Veščici majhno kmetijo. Ker je bila stevilčna, majhen kos polja, nekaj in tri ali štiri glave goveje živine za preživetje, zato se je oče ukvarjal še s soboslikarstvom in pleskarstvom. Za gospodinjstvo in ob pomoči otrok skrbela mama. Čeprav so bili tisti časi težki in bila premožna, sta oče in mama da otroci niso čutili pomanjkanja. fantje so morali vedno nositi starejših bratov in Oskar, ki je bil od sedmih dečkov pri hiši, je na vedno dobil obrabljene in ponošene

grafija je nastala leta 1966. Pred
objektiv so se postavili trije bratje družine
Oskar, Karlo in Ernest.

arši so svoje otroke naučili skrom-
ga to ni motilo. Otroci so že
ugotovili, da zaradi njihove številč-
ne bomo mogli ostati in da si
končanem šolanju morali čimprej
službe. Prvi je odšel od doma
v začetku šestdesetih let
stoletja preselil v Avstralijo,
sledil še Janez, ki živi v
Torontu. Avstralija je postala
Ernestu, ki je doma v Queen-
danes biva v Vanci vasi,
Šarolta, Dezider in Oskar
v Veščici, Marta pa je
po smrti matere in
prazna.

Prizor ali štiri je bomboni

...bivalo devet otrok, je bilo
...živahno. To so vedeli tudi sosedovi
...se radi prihajali igrat na Šošovo
...Mama je bila vedno pravična,
...za nas pa tudi za druge
...ji je veliko pomagal tudi naš
...iz Vesčice, ki je od doma za nas

otroke vedno prinesel kakšen priblišek, za kuhinjo pa pridelek z njive in tudi nam pomagal pri poljskih opravilih. Ko smo jedli mi, se je na mizi znašlo dovolj hrane tudi za naše prijatelje ali sošolce. Četudi smo imeli včasih samo suh kruh, je bil najslajši tudi za otroke premožnejših kmetov,« se spominja Oskar. V spominu mu je ostal tudi dogodek, ko je bilo treba rešiti sosedovo deklico, ki je obenem sestrična bratov in sester Šooš. Darinka je želela videti mlade prašiče in pri tem padla v greznico. Oskar, ki je bil takrat še zelo majhen, jo je hotel rešiti. Stelke je k sosedovim in na ves glas pogumno zakričal: »Oče, bog pomagaj, Darinka je padla v gnojnico, hitro pridite in jo potegnite ven!« Sestrično so rešili, iz otroštva pa je ostalo še nekaj lepih spominov. Na primer na prvi šolski dan, ko je Oskarja brat Janez peljal na kolesu na prečki v prvi razred, brata Karlo in Ernest pa sta morala ob kolesu teči. Takrat so bili prvi štirje razredi osemletke še v Kupšincih, tako da na srečo pot ni bila dolga. Prav Oskar, Karlo in Ernest so bili tisti, ki so bili po letih najbližje skupaj. Velikokrat so kakšno ušpili, zato so jih starejši bratje in sestre osteli, po drugi strani pa tudi vedno pomagali in jih branili, kadar je to bilo potrebno. Najstarejši brat Ludvik je čez dan delal kot soboslikar in zvečer ponavadi prišel utrujen domov. Že na vratih so bile njegovo prve besede: »Je poštar kaj prinesel? Otroci, spet razgrajate, bodite no tiho, kaj kričite.« Vse dokler mu mlajši bratje v svoji razigranosti nad vrata niso nastavili kozarca vode, ki ga je polila, ko je prišel domov. Tudi sestra Marta je bila tista, ki je ponavadi držala hrbet mlajšim bratom in občasno prevzela krivdo nase, saj so Oskar, Karlo in Ernest vedeli, da starši dekleta ne bodo tako kaznovali kakor bi fanti. Še posebno, če je šlo za sladkarije. Tih ni bilo v izobilju. Ko je oče vmes delal v Nemčiji, je prinesel domov kakšno vrečko z bomboni. Mama je dala vsakemu tri ali

Oskar Šooš je najmlajši.

V družini je bilo devet otrok.

štiri, preostale pa skrila. Koliko časa je trajalo, da so otroci našli skrivališče, si lahko le predstavljate.

Ljudje si moramo pomagati

Bratje in sestre so se že v otroštvu naučili, da je treba pomagati drugim ljudem. Danes priskočijo na pomoč vsakemu. Ko so na primer gradili hiše, so si med seboj pomagali. Vsak po svoji moči in s svojimi spretnostmi ter s svojim znanjem. Vsi se namreč dobro zavedajo, kako pomembni so medsebojni odnosi, pa tudi, kako pomembne so izkušnje in znanje. V mladosti so si bratje in sestre močno želeli, da bi dosegli čim višjo izobrazbo, obenem pa so vedeli, da jim starši ob svoji mali kmetiji in z očetovimi skromnimi dohodki iz obrti tega ne morejo omogočiti. Zato so se po končani osnovni šoli vpisali

dovoljenimi izhodi iz kasarne večkrat »pobegnil« na dirke. Če je bil rezultat tekmovanja slab, tega v vojašnici niso izvedli, če pa je bila njegova uvrstitev dobra, so o tem pisali časopisi. Na srečo je imel tolerantnega komandirja. Zgodba iz tistih časov je povezana tudi s tridnevno odsotnostjo. Po končani dirki v Opatiji so doživeli prometno nesrečo. »Karlo je moral nazaj v vojašnico, midva z bratrancem Gezom pa sva šla v hotel. Ker ni bilo telefonov, se nisva mogla oglasiti domačim, ki so bili v skrbeh, ker naju ni bilo domov, in so hoteli poklicati policijo. Na srečo se je vse dobro izteklo,« je opisal dogodek naš sogovornik.

Vedno se srečajo v Veščici

• Brata iz Kanade in Avstralije prihajata domov vsaka tri ali štiri leta. Preostali se

Ena od družinskih fotografij Šooševih iz bližnje preteklosti

v splošne srednje in poklicne šole. Postali so trgovci, avtomehaniki, pleskarji, končali ekonomsko šolo in šele, ko so se zaposlili, so nekateri ob delu nadaljevali šolanje. Oskar na primer je končal trgovsko šolo, nato še ekonomsko, se ob delu vpisal na študij na mariborski višji pravni šoli in nato še na pravni fakulteti ter na koncu opravil pravosodni oziroma pravni državniški izpit. Zdaj ima že šest let samostojno odvetniško pisarno v Murski Soboti. Ko so gradili binokšno cerkev, pa je vodil tudi večino del in njegovo opravilo ni bilo najlažje, saj so morali verniki tudi sami zbrati vsa finančna sredstva.

Oskar je treniral državne prvake, Karlo tekmoval z motorji

Med službo, študijem in družino je Oskar včasih našel čas tudi za šport. Bil je trener soboških judoistov, ki so v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja dosegali najboljše rezultate ter bili državni in balkanski prvaki. Šport je zapisan tudi v srce Karla Šooša. Njegova strast so bili motorji. Tekmoval je na motorističnih dirkah. »Večkrat smo ga šli gledat v Maribor, Ljubljano, Škofjo Loko, na Reko pa tudi v Opatijo. Bil je tudi državni prvak,« je povedal Oskar. Ko je bil Karlo v vojski v Liki, je med

srečujemo vsak dan, najmanj enkrat na leto pa pripravimo kakšno družinsko srečanje. Takrat moja žena in žene preostalih bratov ter sestre spečejo potice, moški pa ponavadi stopimo za žar. Najprej obujamo spomine, se smejemo iz tega, kako sem kot otrok večkrat zaspal za mizo, ali pogrešamo brata Ludvika, ki je žal že pokojni, na koncu, ko skorajda vse pojemo in popijemo, pa pristanemo pri pogovorih o vsakdanjih življenjskih stvareh in, kot je pač navada pri vsakem takem srečanju, še pri gospodarstvu ter na koncu politiki, čeprav nobeden od nas ni strasten politik, ali da bi se s tem kakorkoli obremenjeval,« smo izvedeli od Oskarja. Nazadnje so imeli piknik, ko je Oskarjev sin Timotej odhajal na študij v Združene države. Hčerka Karolina letos končuje četrty letnik gimnazije v Murski Soboti. Šooševi so prenesli svoje pozitivne izkušnje iz življenja, na svoje hčere in sinove. Povedali so jim še o negativnih stvareh, ki jih lahko pričakujejo v življenju. Tudi o tem, kako je lahko slovo težko, saj so vsi zelo pogrešali brate, ki so se preselili na drugo stran oceanov. Po drugi strani pa slovo pomeni nova srečanja in naslednje srečanje Šooševih bo že ob prvem novembru, ko se bodo zbrali na domačiji v Veščici in ko bo sestra Marta spet spekla domače »jabolčnjače«.

LEGENDE

Joseph Maria R.

Začetki

Bogve koliko nazaj v zgodovino zaradi Dittrichov ne bomo šli in tudi raziskovali ne bomo, kako ali zakaj so se Dittrichi nekoč pojavili v Vršču v Srbiji, čeprav bi bilo morda tudi to zanimivo. Toda že ta skromni podatek nam pove, da niso bili zapečkarji. Morali so biti nemirnega duha, gnalo jih je v širni svet.

Tako lahko zapišemo, da se je Gustav, oče bratov Dittrich, Edija in Gustija, o katerih bo tukaj tekla beseda, rodil v Vršču leta 1870 in da ga je, bogve zakaj, nekoč zaneslo v naše kraje. V Beltincih je spoznal Ano, se z njo poročil in se nato preselil v Gradec v Avstriji. Moral je biti uspešen, saj se je tam prebil do delovodje v neki tovarni in nato postal učitelj praktičnega pouka na tamkajšnji poklicni šoli. Biti predavatelj na srednji šoli v Gradcu, pa že niso mačje solze. Dovzeten je bil za novosti s področja tehnike, ukvarjal se je tudi s politiko. Vendar – izbral je napačno stranko, socialnodemokratsko, katero so celo prepovedali, in je moral štajersko prestolnico zapustiti. Leta 1902 se je preselil v Mursko Soboto in odprl kleparsko delavnico. Malemu Ediju je bilo takrat štiri leta. Gustav Dittrich je sicer imel vsega skupaj devet otrok, vendar sta za mesto pomembna predvsem Gusti in Edi pa morda še Feri, ki je imel v mestu urarsko delavnico.

Prvi kino v mestu

Stari Gustav se je s kinematografsko tehniko seznanil že v Gradcu. Potem ko je kleparske posle spravil v tek, je začel razmišljati o kinu. Poskusno so zavrteli film v zadnji sobi gostilne Peterka. Leta 1912, zgodaj spomladi, je začel soboški kino uradno s predvajanjem, kar je zabeležil tudi takratni časopis Vasvarmegye. Dvorana je bila v bistvu uta iz desk za ograjo Turkove gostilne (danes nekje na dvorišču oziroma parkirišču za Šopingom). Da bi se gledalci udobno počutili, je Gustav dal sedeže oblažiti, dvorana pa je za tiste čase ustrezala požarnovarnostnim predpisom, kar je bilo v reklami za kino posebej poudarjeno. Kino je imel različna imena: Kino, Dittrich kino, pozneje Ton kino, Central kino i. p., meščani pa so v glavnem rekli, da gredo v Dittrichov kino. Projektor je bil v posebnem prostoru, ki je bil od gledalcev ločen z mavcem in pločevino. Prvi projekcijski aparat je bil na ročni pogon. V delovanje filmske predstave je bila praktično vključena vsa družina. Edi je bil operater, ena sestra je igrala na violino, druga je prodajala vstopnice itd. Filme je spremljala tudi glasba z gramofona, ki je bil v prostoru za predvajanje, velika trobenta, ki je takrat nadomeščala zvočnik, pa je gledala v dvorano. Nekdo je moral ves čas počasi vrteti gramofon in menjavati plošče. Včasih, ob posebnih priložnostih ali posebej znanem filmu, so glasbeno spremljavo opravili ciganski glasbeniki. Pozneje, ko so Gustavovi otroci že odrasli, so sami sestavili petčlanski orkester. Leta 1930 so se že modernizirali, saj so imeli za glasbeno spremljavo električni gramofon.

Predstave so bile v glavnem ob sobotah popoldne in redkeje zvečer, v nedeljo pa sta bili dve popoldanski predstavi in ena večerna. Od leta 1922 so bili podnapisi v nemščini in slovenščini. Pozneje je dobil Dittrichov kino konkurenco, saj je v mestu začel delovati še Grajski kino. Vendar ni bilo redko, da so si ljudje, željni zabave, najprej ogledali en film (po pripovedovanju Marije Rituper), nato pa so odhiteli in si ogledali še drugega. Kino je z delovanjem prenehal leta 1945, aparature pa je kupila občina Beltinci. Dittrichov kino je tako deloval polnih trintrideset let, Gustav, ustanovitelj firme, pa je umrl leta 1950.

Edi

Edvard Dittrich je bil najstarejši otrok v družini Dittrich. V delavnici ga je oče zaposlil že z enajstim leti – leta 1910. Spoznaval je skrivnosti očetovega poklica,

Začetniki soboške kovinsko-predelovalne industrije, ki je še dolgo po vojni dajala kruh številnim družinam.

proizvodnjo in storitve, in se z lahkoto učil. Prekrivali so strehe, med drugimi tudi bogojinsko cerkev, cerkev Sv. trojice v Gradišču v Slov. Gorici in cerkev sv. Nikolaja v Murski Soboti. Izdelovali so karbidovke, lavorje, zajemalke, kangle za zalivanje cvetja, otroška vedra in številno drugo kovinsko galanterijo. Za tržišče so proizvajali acetilen, ki se je potreboval ob varjenju. Prevoza ni bilo. Material so naložili na voziček in ga peš povlekli do cilja. Včasih so odšli na teren in se vrnili pozno v noč naslednjega dne. Mojstrov tistega časa ni bilo ravno na pretek, zato so opravljali praktično vsa dela, povezana s kovino in obdelovanjem. Pozneje so teren razširili, saj so jih za določena dela klicali celo iz Ljubljane. Ob tem je moral ves čas sodelovati tudi pri filmskih predstavah.

Po vojski, ki jo je odslužil v Budimpešti, je začutil, da je znanje, ki ga lahko pridobi doma, v očetovi delavnici, premajhno. Odšel se je učiti na tuje. Oče je še iz starih, dunajskih časov poznal mojstre, ki so ga radi sprejeli v uk. Delal je na Dunaju in v Gradcu. Spoznaval je nove, hitro razvijajoče se tehnologije, opremo in izdelke. Vedno se je vračal, prihajal z novimi idejami in spet odšel.

Edi je ljubil življenje. Sicer ne več rosno mlad si je leta 1930 privoščil prvi luksuz – kupil je avtomobil znamke Topolino.

Med vojno je odkupil sestreljeni ameriški bombnik Liberator, ki je padel na travnike za kopališčem. Material, predvsem aluminij, je uporabil za različne izdelke.

Imel je stike potomci grofa Szaparyja, ki so ga obiskovali še dolgo po vojni. Z njimi je še pred vojno večkrat šel na lov v lovišča v kraju Ivanc na Madžarskem.

Pred vojno se prvič poroči, ob koncu vojne se poroči drugič. Iz prvega zakona še živi hčerka (v Ljubljani), iz drugega zakona živijo še tri sestre (Muca, Elza in Pani).

Del hiše – od sestre Marike in Edija – niso nacionalizirali. Ob tem stanovanjskem delu je Edi po vojni zgradil novo majhno delavnico in v bistvu začel povsem na novo, tako pač, kot so takrat velevali in dopuščali povojni, komunistični časi.

Po vojni se je Edi začel še intenzivneje posvečati vodovodnim instalacijam, črpalkam, armaturam itd. Nekoliko pozneje pa si je uredil majhno livarno za barvne kovine (medenina in aluminij) in galvaniko – niklanje in cinkanje. Tudi litoželezni sesalni koši v studencih so ponekod še danes v uporabi. Tak sesalni koš je izpopolnil z injektorsko črpalko, ki je omogočila črpanje vode iz globine do 30 metrov. Navadna črpalka lahko potegne vodo v višino 7 do 8 metrov.

Vzporedno s tem se je ukvarjal s problemi prečrpavanja raznih snovi od umetnega gnojila do transporta gnojnice.

Doma v svoji hiši je montiral centralno kurjavo že takoj po vojni. Z zanesljivostjo lahko trdimo, da je bila med prvimi, če ne prva. Vse potrebne elemente za instalacijo in kotel je izdelal sam, v svoji delavnici. Treba je omeniti, da je sam izdelal termostat za avtomatično

Reklama iz Vodnika po Prekmurskem sejmu leta 1939

Oče in

Edijev 80. rojstni dan s soprogo Margito in hčerkami Pani, Muco in Elzo

dovajanje zraka v kotel (na ta način je kotel vzdrževal konstantno zeleno temperaturo). Ta dosežek je leta 1958 predstavil na Zagrebškem velesejmu in dosegel veli uspeh in zanimanje.

Nekako v tem času po letu 1956 je začel s proizvodnjo hidroforjev z živosrebrnimi avtomati za izklop črpalke. Skupaj s patentirano črpalko je ta izdelek prodajal pod nazivom Mura (v treh velikostih).

Ko govorimo o Edvardu Dittrichu, moramo omeniti črpalke. Bile so njegova specialnost, čeprav ni bil morda izraz ljubezen primernejši, vendar ni ne gre skupaj s tehniko. Verjetno ravno pri njej pride do izraza strokovnost, ki si jo je desetletja nabiral doma in na tujem. Leta 1957 je svoje znanje kronal s patentno Uprava za Patente FNRJ v Beogradu mu je 4. marca 1958 izdala Patentno listino pod št. 20777, s katero potrjuje, da je mehaniku in inštalaterju Edvardu Dittrichu iz Murske Sobotice odobrila patent za izum Centrifugalna črpalka.

V obdobju, ko predelava plastičnih mas še ni bila aktualna, je za potrebe soboške in mariborske bolnišnice izdelal plastične kadi za razvijanje filmov. Plastične plošče je pripeljal iz Gradca, izdelati pa je moral posebno napravo za varjenje le-teh.

Okrog leta 1967 so Edija poklicali v sosednji Švabsdorf v Avstriji, kjer se danes polnijo mineralna voda. Zaupali so mu popolno izdelavo nove polnilnice od črpalke do traku za pranje in polnjenje steklenic.

Prospekti – znal je lepo tehnično risati in tudi vse fotografije za prospekte je naredil sam.

Edi je bil še tri mesece pred smrtjo v svoji delavnici in delal. Potem mu bolezen tega ni več dopustila. Umrl je oktobra 1980.

Ob Ediju moramo vsekakor omeniti tudi brata Gustija. Pravzaprav sta oba ves čas delala skupaj in nato tudi skupaj prevzela očetovo delavnico. Obrt in proizvodnja sta ves čas razvijala in širila (spomnim se, da je morda naša vodovodna pipe v kuhinji v Cankarjevi ulici dvajsetimi leti pisalo Brata Dittrich, op. p.), storitve in proizvode pa sta prodajala pod blagovno znamko Brata Dittrich. Posel sta si nekako razdelila tako, da je Gusti opravljal predvsem posle v zvezi s kleparstvom in proizvodnjo pločevinaste galanterije, Edi pa se je specializiral za vodovodne instalacije in pripadajoče naprave (pipe, črpalke, hidroforji itd.). Iz te delavnice nastala tovarna, ki je pod imenom Brata Dittrich delovala vse do konca vojne. Povojne oblasti so Gustija in Ferija izgnale na Madžarsko, njuno premoženje pa so nacionalizirale. Iz nacionaliziranega premoženja nastala znana in v Jugoslaviji priznana firma Pločevine, ki je še dolgo časa proizvajala povsem enak proizvod kot sta ga začrtala brata. Še danes ljudje uporabljajo njune kotle za žganjekuho, bakrene pralne in nahrbtnne škropilnice in kotle za kuhanje svinjske krvi. Izdelki so bili tako kvalitetni, da na njih do danes ni dneva proizvodnje ni bilo treba narediti nobene spremembe (le na nahrbtni škropilnici so leseni deli zamenjali s plastičnimi).

brata Dittrich

-Rota-
Milchpumpe
25000-Liter
per Stunde

tekstna fotografija za avstrijsko tržišče

Marija in Vinko Lutar,

proga Vinka Lutarja st.,
voja vodovodne napeljave
in centralne kurjave, in sin,
ki nadaljuje poklicno družinsko tradicijo

Bil je naš veliki prijatelj

Natalija Juhnov

Marija: »Edija sem dobro poznala, saj smo bili družinski prijatelji. Moj mož se je pri njem izučil in tudi on ga je vedno spoštoval. Kot pomočnik je delal pri njem celo leta, oče mojega moža. Zato ni čudno, da je bil Edi bači pri nas kot član družine. Na vincerčevu, na Vinkov god, je vedno praznoval z nami. Bil je naš častni gost. Z avtomobilom smo šli ponj in ga pozno v noč ali proti jutru odpeljali domov. Bil je zanimiv sogovornik.«
Vinko: »Bil sem že pomočnik pri očetu, ko je gospod Dittrich poklical očeta, naj ga nekdo pelje v hotel v Ljubljano, ker tamkaj nekaj ni v redu s centralno kurjavo, ki je delovala na parno ogrevanje. Oče je določil mene. Bil sem brez besed ob ceveh. Na nekem mestu se je pojavil udaril nekajkrat z leseno prečko po cevi in mi rekel, kje naj cev podložim. Ugotovil je namreč, da je cev v tistem predelu nasprotni padec. Vse skupaj je delalo dobre pol ure in centralna kurjava je ponovno delala. Takoj je naredil obračun za opravljeno delo. Bil je zdel direktorju nekoliko previsok, saj je bilo, da je delal, delo opravljeno v slabi uri, poleg tega pa ni nobenega materiala. 'Koliko ste prejnjima dvema plačala?' Vidite, meni ne plačujete dela, samo znanje sem vam daroval, si je popravil očala in se zazrl v oči in rekel, ki je brez besed podpisal račun in naročil, da naj plačajo. Leta 1967 sem, na koncu tretjega letnika, delal na koncu tudi ocenil moje delo. Naredil sem instalacijo in vse pripravil za priključke in pipe. Bil je bil z delom očitno zadovoljen. Imel je posebno kletko, ki je bila nekoliko manjša od premera cevi. Porinil jo je odprtino in se počasi odpravil k zunanjemu svetlu. Bil je bil to pomenilo, da sem ob upogibanju zožil cevi ali drugo, kar bi lahko pozneje zamašilo odtok. In bil je bila ocena? 'Dal bi ti petico, vendar za pet niti ne vem.' Dal mi je štirico in mi čestital.«

... Tudi v najhujših preizkušnjah druge svetovne vojne si ostal v duši prekmurski Slovenec. Dokazal si tudi s tem, da si v najhujšem času vojne nevihte upal v sredini Sobote, na tem pokopališču, na dan mrtvih, v posebnih posodah tvoje proizvodnje prižgati svečke anglo-ameriškim pilotom, ki so bili takrat tukaj pokopani. To bi te takrat lahko stalo glave ...

... kljub temu si opravil še skromno državljansko dolžnost, ko si v času okupacije odšel daleč v globino Slovenije, mimo nešteti tujih straž, in tako opravil določeno dolžnost v Kočevskem rogu. Za taka dejanja (skoraj junaška) nisi zahteval nobenih priznanj ali privilegijev, ki so ti bili še kako potrebni prav zdaj, v visoki starosti, ko si prejemal miloščino za mesečno pokojnino.

Iz nagrobnega govora
Ludvika Žalika - Žalusoja.

(Edi D. je med vojno popravljaj partizanom orožje in po potrebi opravil za njih še kakšno drugo strokovno delo, op. p.)

Štefan Štefanec,

tajnik obrtne zbornice v letih 1950-1969

Bil je največji strokovnjak

»Edvard Dittrich je bil izredno izobražen, saj je na Dunaju končal višjo tehniško šolo, kar pomeni, kot da bi danes končal fakulteto. Za diplomu je naredil idejni načrt turbinske vodovodne črpalke za zasebne hiše, kar je veliko pozneje v Soboti uresničil. Dunaj je poznal skorajda bolj kot Soboto. Doma je imel izredno veliko tehnične literature iz vse Evrope.

Za potrditev njegove strokovnosti naj omenim, da mu je zaupal tudi takratni direktor Projektivnega biroja arh. Feri Novak, ki mu je za številno projektno dokumentacijo naročil izdelavo načrtov za elektroinstalacije. Bil je dober tehnični risar in imel je lepo tehnično pisavo. Tesno sva prijateljevala, ker je deloval v različnih zborničnih organih. Bil je na primer v odboru za pomoč pri strokovnem izobraževanju vajencev in pomočnikov. Bil je tudi član izpitnih strokovnih komisij. Vse to delo v zbornici, nekaj časa je bil njen podpredsednik, mu je vzelo ogromno časa, kar je v svoji delavnici nadomestil z delom v nočnih urah.

Ko so zbornico likvidirali, češ da je leglo zasebnega sektorja, sem začel z zasebno obrtjo in tako sva začela tudi poslovno sodelovati. Njemu sem lahko zaupal vzdrževanje strojev, v zameno pa sem mu izdeloval plastične dele za njegovo proizvodnjo. Skupaj sva službeno potovala po Evropi. Tako sva bila v Italiji, Nemčiji, Franciji pa tudi v Angliji zaradi poslovnih razgovorov ali sva obiskovala strokovne sejme. S svojo tehnično izobrazbo - nemško je znal odlično - se je bil sposoben enakovredno pogovarjati z vsakim strokovnjakom. S svojim znanjem je presenetil visoko izobražene direktorje v tovarni Fili Sandretto v Torinu, kjer sva se dogovarjala o nakupu specialnega stroja za izdelavo tehničnih artiklov. Uspešno sva sodelovala 25 let.

Bil je ustanovitelj obrtniškega sklada. Bil je inovator. Z lastno tehnologijo je obdeloval žlebove za hiše. S posebno idejo je rešil problem meteornih vod. Meter nad zemljo je v cevi naredil odprtino z ljakom in tako rešil marsikatero hišo pred poplavo. Če bi ta patent uporabljali v mestu še danes, bi bilo zanesljivo manj zalitih klet. S starim Žalikom sta bila edina, ki sta v Cvetičevi in Šiftarjevi tovarni konfekcije znala popraviti šivalne stroje. Ravno tako v mesni industriji, za katero je Dittrich izdeloval stroje in orodja. Na različnih sejmih od Zagreba, Dunaja, Gradca, Ljubljane do Maribora in M. Sobote je dobil zlato medaljo, dve odlikovanji ter devet pohval in priznanj. Res, bil je kot Einstein.

Edvard Dittrich (1898-1980), kot se ga danes še spominja večina starejših Sobočanov.

Edvard Dittrich leta 1899 - star eno leto. To fotografijo objavljamo na željo hčerke Muce, ki nam je posredovala večino podatkov.

Pri Dittrichovih so imeli psička, lovskega terierja Dixija, ki je nenadoma začel šepati. Edi ga je odnesel k prijatelju, dr. Vrbnjaku, ki ga je dal na rentgen in ugotovil, da ima pes zlomljeno nogo. Skupaj sta ugotovila, kako naj izgleda opornica, da mu bo Edi lahko imobiliziral nogo. Poseg je bil uspešen, kar se je hitro izvedelo, saj se je pes, tudi z opornico, prosto gibal po mestu. Posledica tega »patenta« je bila, da se je pri Ediju na mizi vsaj enkrat na tri mesece znašel kakšen hišni ljubljencek, da so mu naravnali tačko. Celotno volčjaka z obmejne karavle so nekoč pripeljali z džipom.

MURA

Elektroavtomatična naprava za oskrbo hiše z vodo.

Povsod, kjer ni vodovoda ali je otežkočen dovod islega, nudi MURA avtomatična črpalka popolno nadomestilo, omogoči oskrbo hiše z vodo tako za kuhinjo, kopalnico, gospodarstvo pa tudi manjšo industrijo z ceneno svežo tekočo vodo.

MURA, elektroavtomatična črpalka je neposredno skupaj zgrajena, ter predstavlja v vsakem oziru lepo in praktično napravo, ki se po potrebi izdeluje v treh različnih velikostih

MURA I

MURA II

MURA III

Deluje popolnoma samostojno brez vsake pomoči.

Nadomestuje popolno udobnost mestnega vodovoda

MURA I

Del prospekta za črpalko s hidroforjem iz leta 1956. Izdelek je predstavil na Zagrebškem velesejmu ter dosegel izreden uspeh in zanimanje po vsej Jugoslaviji.

prosim?

Penova
akcija

Naju lahko fotografirate,

»Samo malo, ka biciklin naslonin,
ka se ne prevrne ...«

je rekla gospa, ki sva jo ustavili pri soboškem ribniku. Bila je prva, ki sva jo ujeli, a ker jo je na otroškem sedežu čakal otročiček, ki naju je radovedno opazoval, nisva hoteli biti preveč tečni. Prosila sem jo samo, če naju lahko le malo približa in poskusi znova, nakar je pozorno pripomnila, da nama bo v tem primeru morala »odrezati noge«. Ker je bila že prva sodelujoča tako ustrezljiva, nisva pričakovali, da se ljudje bojijo fotografiranja, četudi stojijo na drugi strani objektiv (se pravi, fotografirajo). Naslednjih nekaj poskusov se je torej izjalovilo. Nekaterim se je mudilo, drugi so se le obrnili stran, neka gospa pa je celo osorno odvrnila, da jo bolijo roke. Hvala torej najini prvi pomočnici, ki je kljub mnogim opravičljivim dejavnikom za zavrnitev vzela v roke najinega digitalca in zabeležila trenutek na fotografiji.

»Kje imate tisto trgovino,
kjer je vse po sto?«

Gospa iz Gorice naju je pozitivno presenetila, saj je dajala občutek, da fotografiranje obvlada. Sicer sva ji na začetku točno pokazali na kakšni razdalji naj stoji in pod kakšnim kotom naj drži fotoaparata, a je hitro vse osvojila. Tokrat nisva več dajali nadaljnjih navodil, ampak se je ona kar sama odločila, da naju posname iz različnih zornih kotov. Tako je nastalo kar nekaj fotografij, ker pa je ona naredila uslugo nama, je želela še povračilo. Vprašala naju je po trgovini, kjer imamo vse po sto. Vsa skupaj je izpadlo zelo smešno, saj je bila še z dvema prijateljicama, katerima so se oči kar iskriale, ko so izvedle, da so le nekaj deset metrov od trgovine.

Čeprav najin prvotni cilj ni bil to, da bi testirali, kako dobro se mimoidoči razumejo na sodobno digitalno tehniko, se je prav ta akcija izkazala kot dober preizkus.

Eni so namesto na zaslon gledali skozi objektiv, drugi so gumb za sprožitev držali prekratek čas, tretji so v objektiv ujeli vse, samo naju ne.

»Ges? Ges mo
v Vestnike?

Ja super!«

Tretji po vrsti je bil možakar, ki je nekoga čakal in se nama je zdel primeren, da bi si vzel minuto časa in naju fotografiral. Najprej je bilo gospoda treba naučiti osnov fotografiranja. Nikakor ni mogel dojeti, da se slika, ki jo skuša ujeti, prikaže na zaslonu in mu ni treba gledati skozi objektiv. Ko je uspel prvič pritisniti na gumb, smo morali seveda pogledati, ali je nastala dobra fotografija. Ampak te ni in ni bilo. Ne drugič ne tretjič. »Malo dalj časa morate držati in pritisniti na sprožilec,« sva dejali. Le še nekaj navodil in končno smo uspeli zabeležiti trenutek tako z najinim kot z Vestnikovim fotoaparatom.

»Iden prek ceste,
ka de se cejla stavba vidla.«

Fant, ki sva ga ustavili, je deloval neustrežljivo, a kaj hitro se je izkazalo ravno nasprotno. Seveda sva bili zelo zahtevni in sva najprej želeli, da naju fotografira od blizu. Nisva bili preveč zadovoljni in sva mu točno pokazali in namerili, kako naj drži fotoaparata. To je tudi storil, nato sva hoteli, da se vidi cela stavba za nama. Čakal je, da se odpelje avtomobili, pogledal na levo in desno in odšel na drugo stran ceste. Opravil je vse naloge, ki sva mu jih zadali, zato je tokratni zmagovalnik – tako v potrpežljivosti kot poznavanju in ravnanju s sodobno opremo.

»Na to tipko, največjo ...
samo malo.«

Tokratna akcija se je odvrtela v drugačno smer, kot sva pričakovali. Čakali sva nestrpnost sodelujočih ob najinih kapricah, naleteli pa sva na kup potrpežljivih ljudi, pri katerih sva imeli lep pregled nad že prej omenjeno tehnično pismenostjo. Digitalna tehnologija je mlajšim generacijam popolnoma samoumevna, medtem ko za starejše ljudi pomeni novo znanje, ki ga je šele treba usvojiti. Nekaterim je že uspelo, drugim še bo. Nič ni tako težko, da bi ne bilo mogoče ...

Za konec pa samo še nasvet. Odpravite se kdaj v mesto s fotoaparatom in prijatelji in skupaj ugotovite, koliko koticov je takšnih, ki bi bili vredni ovekovečitve. Iz vseh tujih krajev se vračamo z mnogimi fotografijami, medtem ko nas le redko katera spominja na domači kraj. In to ne zato, ker ne bi imeli nič, kar bi se dalo fotografirati ...

Redkobeseden gospod je potreboval le nekaj krajših potkov, da mu je uspelo, sicer ne v prvo, a mu vendarle je. Ker sva se postavili na malo nerodno pozicijo, ga nisva mogli pritisniti, da bi naju ujeli še kakšno zanimivo stavbo, zato mu nisva povzročali pregledov. Trikrat je pritisnil na sprožilec in v tretjo mu je uspelo.

Staša Pavlovič
in Maja Prettner

Nataša Juhnov

Mura ob jubileju

Mura praznuje letos častitljiv jubilej. V njej so se kalile generacije delavcev, tovarna, ki je bila vselej povezana z okoljem, pa je dajala pečat tudi pokrajini. Številnih delovnih zmag, ki so jih na različnih področjih dosegali Pomurci, ne bi bilo, če ne bi bilo Mure. Tovarna je bila večkrat na preizkušnji, doživljala je vzpone in tudi padce, vendar ji je uspelo preživeti in doživeti osem desetletij.

Potovanje dolgo osemdeset let

Dvorano Slovenske filharmonije so napolnili predstavniki gospodarskega in političnega življenja.

Borut Meh med prekmurškimi poslanci. Manjkala je le poslanka.

Prijeto razpoloženje se je nadaljevalo tudi po uradnem delu prireditve. Upokojeni predsednik Murine uprave Božo Kuharič v klepetu s še aktivnimi gospodarstveniki.

Dogodek je zaznamovalo glasbeno delo, ki ga je posebej za to priložnost napisal komponist Jure Godler.

SedANJI in nekdanji predsednik Murine uprave v družbi z modno poznavalko Jožico Brodarič.

V preddverju so razstavili kolekcijo oblačil blagovne znamke Mura za jesen/zimo 2005/'06.

Da bo kravata prav zavezana.

Moderatorka Maja Šumelj je med posameznimi glasbenimi deli predstavila Muro skozi čas in kolekcijo blagovne znamke Mura za jesen/zimo 2005/'06.

Ludvik Kovač
Nataša Juhnov

Kot je v katalogu, ki je ob tem jubileju, zapisal predsednik Murine uprave Borut Meh, tako visok jubilej praznujejo tudi zaradi svoje kreativnosti, s katero kljubujejo procesom globalizacije in se ob tem še spreminjajo. Prilagajajo se potrebam, ki ga določajo kupci. Vsi dvigujejo roke v oblačilne industrije, v Muri vztrajajo. In to zato, ker verjamejo v svoje delo, verjamejo v svoje znanje in uspešnost svojih izdelkov. Vsega tega pa ne bi mogli pred njimi ne bi bile generacije, ki so ta posel razvile do popolnosti. Iz majhne obrtniške delavnice pred osemdesetimi leti se je Mura razvila v največjo oblačilno tovarno v Evropi, ki bo jutri postati uspešno modno podjetje. Takšni so naši cilji in verjamemo, da bodo praznovali še veliko še častitljivih jubilejev. Osrednji slovesnosti, ki so pripravili v Slovenski filharmoniji v Ljubljani in so nazvali Murafonija, so svojevrstni in domišljajni zaznamovali svoj glasnik. Murafonija je zaznamovalo glasbeno delo, ki je posebej za to priložnost napisal komponist Jure Godler, med posameznimi deli pa so obiskovalcem predstavili Muro skozi čas in kolekcijo blagovne znamke Mura za jesen/zimo 2005/'06.

Dogodek v Slovenski filharmoniji so se udeležili številni predstavniki gospo-

Na prireditve so prišli številni gospodarstveniki.

Silva Zavašnik z družino, ujeta v objektiv na Kitajskem zidu

Spoznati nekaj »dru-
gačnega« in ne le tradi-
cionalno lenariti na hr-
vaški obali je bila letoš-
nja prva družinska odlo-
čitev, druga – prav tako
soglasna – pa izbira
med petimi možnostmi
(Izrael, Tunizija, Egipt,
Dubaj, Kitajska).

Že polet na Kitajsko in
deset ur lebdenja v zra-
ku sta bila za nas do-
živetje. Čeprav za no-
benega izmed štirih dru-
žinskih članov to ni bil
prvi polet, smo bili pre-
senečeni, ko je vsak pot-
nik dobil odejo, vzglav-
nik, nogavice, glavnik,
zobno pasto in krtačko,
osvežilne robčke, slu-
šalke ...

Popotovanje

Revna kuhinja prebivalcev hutonga ...

Stanovanjski bloki, v katerih živi več kot 1500 ljudi.

Tradicionalni prikaz priprave čajev je v čajnicah; na sliki je ujet jasminov cvet v odpiranju.

Po več kot desetih urah leta smo pričakovali podobno ozračje, kot je pri nas: nekaj toplega, vendar svežega. A vročina, sopara in smog so bili neznosni. Samo sto metrov, ki so nas ločili od avtobusa, je bilo čisto dovolj, da smo bili povsem mokri. Na avtobusu pa hlajenje in vsega 20 stopinj. Kamorkoli smo stopili, povsod je bila razlika med vročino in vlago zunaj ter klimatiziranimi prostori več kot 10 stopinj Celzija.

Ljudska republika Kitajska je najbolj naseljena država na svetu, saj v njej živi več kot 1.250.000.000 prebivalcev in je četrta največja država na svetu, od leta 1949 jo vodi Komunistična partija Kitajske, glavno mesto je Peking (Bejing) s 14 milijoni prebivalcev, največje mesto na Kitajskem pa Šanghaj.

To, da smo vkrajih, kjer je vse drugače, nam je potrdil že pogled iz avtobusa. Napisi na avtomobilih so zapisani s kitajskimi pismenkami, cestninska postaja je tipično kitajska, tudi večina avtomobilov je za nas neznanih znamk, kolesarjev je na stotine, ljudje so v povprečju nižji, kot smo mi, jezik, ki ga govorijo, je za naša ušesa popolno čudo – okusiti Kitajsko je res pravo doživetje.

Mravljišče, kjer vsi hitijo in se nihče ne smeji

Na prvi pogled je Peking mesto med nebotičniki, mesto, kakršna poznamo iz ameriških filmov. Povsod se gradi, vse se pripravlja na olimpijske igre. In kot da bi novi nebotičniki tekmovali, kateri bo večji, kateri bo imel na sebi več stekla. Ulice so polne kot mravljišča, ljudje hitijo, nihče ne pozdravlja, na licih ni nasmeha, na prvi pogled so videti kot ljudje brez izraza. Vendar samo, dokler se jim ne približaš. Potem pa se majhna drobna usta razprejo, kot da jim je nekdo s čarobno palčico vdahnil življenje. Gostobesedni, gestikulirajoči, nasmejani ...

Povsod so poceni bazarji in kramarji, povsod se baranta. Nikjer pa še nisem videla toliko frizerskih salonov kot na Kitajskem. To niso klasični saloni, ampak v njih ljudje počivajo na počivalnikih, frizerji pa jim masirajo lasišča.

Na vsakem koraku ti ponujajo kape, majice, dežnike, zmaje, vodo ... In če ie pogledaš prodajalca, bo ta šel za tabo tudi kilometer – dokler ne popustiš.

Za nas, ki smo navajeni nespremenljivih cen, nastane težava. Iz kakšnega Cangrada smo se navajeni, da se baranta za približno polovico vrednosti, včasih mogoče celo več. Na Kitajskem tega občutka ni. Ko vprašaš za ceno (ženski usnjeni čevlji), je izhodiščna 700 juanov (1 juan = 25 tolarjev), na koncu prislanes pri 120 juanih. In nazadnje se vedno vprašaš, kje je meja. V trgovinah, na bazarjih so prodajalke skoraj praviloma dekleta. Nasmejana in prijazna. Če samo vprašaš za ceno, ti pešajo. Primejo te za roko in te odpeljejo v trgovino, kjer ti ponudijo stol, čaj ... in te ne spustijo, dokler ne prideta do skupne cene. Sicer ročno poslikano spalno srajco so ponudili po 300 juanov, na koncu je bila prodajna cena 100 juanov. Slaba stran potovanja s turistično agencijo je ta, da imaš premalo časa za nakupe, ki so več kot ugodni. Dejstvo je, da na Kitajskem ne moreš kupiti niti kitajskega čaja v treh minutah, ampak je to procedura, ki te zavleče na najmanj 15 minut ... In na koncu vedno cena »samo za nas« tako zelo ceniš, da jo bomo (hvala bogu) vedeli nikoli ...

Šele na avtobusu smo ugotovili, da je »preplačal«, kakšna je resnična cena, pa ne bomo (hvala bogu) vedeli nikoli ... Občudovali smo kitajsko pisavo, jo poskušali vsaj malo razumeti, vendar je bilo to jalovalo početje. Kitajsko pisavo so uporabljali že 2000 let pred našim štetjem in Kitajci jo uporabljajo še danes. V enem besednjaku (slikovnjaku) je naštetih 44.449 znamenj; za potrebe vsakega danjega življenja Kitajca pa zadošča poznavanje okrog 5000 znamenj, izobraženci naj bi jih poznali okrog 10.000, znanstveniki in literarni pa kar okrog 15.000.

Najbolje prodajane kitajske znamenitosti

Ogledali smo si Trg nebeškega miru (Tian an men), katerega gradnjo je zasnoval Mao Zedong, ki je iz leta 1989 znan po pokolu, ko je vojska s tanki in orožjem krvavo zatrla pro-

teste za demokracijo in človekove pravice. Danes se na Trgu nebeškega miru poleg množice turistov zbirajo domačini, spuščajo zmaje, v središču trga pa je mavzolej s sarkofagom voditelja Mao Zedonga. Trg nebeškega miru obdaja kitajski parlament in Muzej kitajske revolucije.

Ena redkih Kitajk – prodajalk v prvih kitajskih oblačilih.

V poletni rezidenci cesarjev je bilo v senci dreves in ob pogledu na lokvanje prijetno hladno.

17 rikš med ozkimi uličicami je povzročilo pravi prometni kaos.

Stadion, ki ga gradijo prav za olimpijske igre Beijing 2008.

po predolimpijskem Pekingu

Vrata nebeškega miru - upodobitev najde-
mo na številnih izdelkih, ki so naprodaj kot
spominki - pa krasi zelo velik Mao Zedongov
portret.

Prijetno se je bilo sprehoditi po **Nebeškem**
tempelj, ki leži v parku, velikem 267 hek-
tara. Tu so znani okrogli oltar, zid odmevov,
velik dvorana. Nekaj kilometrov stran
se na obrobju Pekinga ustavi ob jezeru
Kunming, kjer je poletna rezidenca cesar-
skega dvora.

Poseben občutek je vstop v **Prepovedano**
mesto, nekdanjo cesarjevo rezidenco. To je
največji in najbolj ohranjeni kompleks
kitajskih prebivališč dinastij kitajskih ce-
sarjev Ming in Qing. Za navadne smrtnike je
mesto zaprto. Na območju Prepove-
danega mesta je več kot 800 poslopij, v njih
pa 990 sob in pol. Nenehno pa obnavljajo in
lesene dele, saj je vsakih 10 let treba
znova.

Kitajski zid pa je tisto, kar te
čepi. Čeprav pričakuješ nekaj velikega, je
vse še veliko večje. Ne samo po
dolžini (skupaj 6000 kilometrov), ampak tudi
in višini. Po hribu se vije kot kača,
včasih je enkrat, sicer pa je, kot je
Kitajski zid edino delo človeških rok,
ki ga da videti iz veselja. A ta »mit«
so pred Kitajski ministri za šolstvo ukazali
iz vseh šolskih knjig. Kot kaže, sta
odločitev za spremembo zakona
prvega Kitajca Yang Liweia
in njegova ugotovitev, da iz veselja
ugledati velikega Kitajskega zidu.
V časniku Beijing Times je tako
citiral enega od ministrov za šolstvo,
ki je povedal, da morajo založniki iz šolskih
knjig nemudoma odstraniti besedilo, ki
na to neresnično trditev. Kaj je res
- ne vem. Vem samo, da je
Kitajski zid, kjer piha
zoo, dober. Človek bi zajel sapo
in se zaveš, da ga je zidalo na
ljudi, da to ni samo zid, ampak ima
in trdnjavske stolpe, zobčaste nadzid-
je in mnogo vrat, si osupel, kaj so nekoč
mogli brez mehanizacije ...

Kitajski in sporazumevanje ...

Hotelu smo imeli televizor s satelitskimi
programi, vendar je od sedemdesetih samo
program angleški (CNN), vsi drugi so v
kitajščini, zato je verjetno tudi splošno znanje
kitajščine na moji ravni.

Doživetje izleta ...

Večerja v lastni režiji ...

Vsi štiri smo se odločili, da spoznamo tudi
mesto na ulicah. Žal smo tudi pri tem
gotovo slabost potovanja s turistično
agencijo, saj je bil to edini čas, ki smo ga lahko
preživeli sami.
Ležalo se je, ko smo v soparnem večeru
pri relativni zračni vlagi 130)
na pot. Najprej po glavni ulici, ki je
presenetljivo čista, kjer so avtomobili

vozili ves čas v kolonah, mi pa smo morali
paziti na kolesarje, ki imajo sicer svoj pas ob
cesti, a ko prečkajo pločnik, so glavni oni.
Kmalu smo zavili z glavne ulice (štiri-
pasovnice) v za nas bolj »normalno ulico«.
Pred stanovanjskimi hišami so sedeli ljudje
na pručkah in igrali domine, karte, go,
skratka igre, ki so pri nas »za otroke«. Tam
pa moški in ženske, stari tudi 60, 70 let ... Imeli
smo občutek, da so bili vsi zunaj, na »svežem
zraku«. In potem pred blokom zagledamo
skupino ljudi. Približamo se. Opazujemo jih.
Ženske, stare do 60 let, so plesale na ulici, na
glasbo iz tranzistorja, drugi so jih opazovali.
Vse je bilo tako mirno, tiho in spokojno,
nobenega vreščanja, nobenega hitenja,
njihov ples je bil čuten. Kar sedela bi, jih
gledala ... že samo gledanje njihovega plesa
človeka umirja.

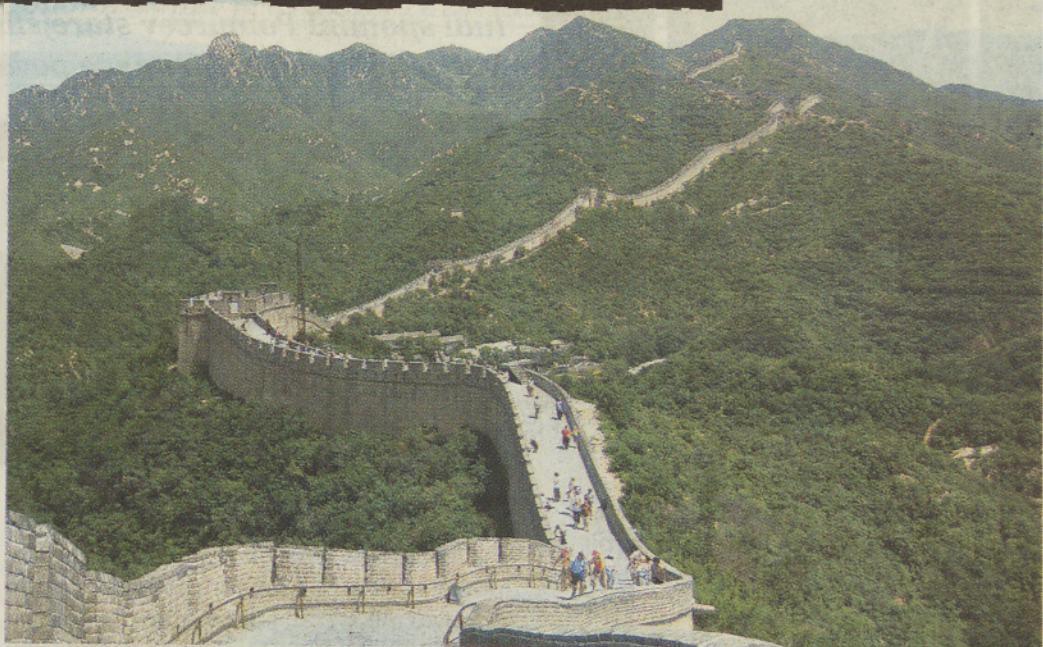
Veliko ljudi se je sprehajalo po ulicah s
kužli, vsi so bili majhni. Domačini so sedeli
pred hišami in jedli. Čeprav je to za nas
»nekulturno«, smo z zanimanjem gledali v
njihove krožnike, jedi so bile za naše oči nekaj
nevsakdanjega ...

Na tem dveurnem sprehodu smo ugotovili,
da nismo videli niti enega človeka, ki ne bi
bil azijske rase. Se pravi, da smo bili res v
okraju, kjer se zadržujejo bolj ali manj
»domačini«.

Restavracija. V njej je že sedelo šest
potnikov iz naše skupine in kar zabavali so
se, ko smo prispeli tudi mi. Zakaj? Ker je bilo
skorajda nemogoče naročiti. Nobene, prav
nobene angleške besede natakariji niso
razumeli. Bolj ko smo poskušali kaj naročiti,
bolj smo mahali z rokami, okrog naše mize
je bil že cel kup natakarij. Na koncu smo
uspešno dobili jedilni list s slikami in vsak je
izbral eno sliko po načelu kar bo, pa bo.
Seveda je poglavar družine naročil zrezke
(po sliki sodeč), dobil pa je kuhan račji vrat,
namočen v poper in čili; sama sem dobila
stročji fižol, popečen v pečici s poprom in
sezamom, hčerka pečena jetra z zelenjavo,
sin pa koščke govedine v zelenjavi. Naročili
smo tudi 2 pivi in 2 vodi, vendar smo dobili
samo 1 pivo in 1 vodo in do konca večerje
dodatnega piva in vode (čeprav nas je zeeelo
žejalo) nismo uspeli dobiti. Kot nam tudi ni
uspelo dobiti 5-krat naročenega riža. Tik pred
odhodom sta prispela še dva Slovenca in tudi
pri naši mizi se je začela zabava. Želela sta
aperitiv, a ga nista dobila samo vsak po
kozarec (2 centilitra), ampak celo steklenico.
In po 10 minutah sta obupala in kupila celo
steklenico žganja. Kje je bila tu logika, mi še
danes ni jasno. Tudi za to, da sta naročila
hrano, sta potrebovala dobre pol ure.

Doživeti tak večer pa je bilo zabavno. Vsi
drugi obroki so bili veliko bolj podobni naši
»kitajski kuhinji«, ki ima s tisto »domačinsko«
zelo malo skupnega.

V pridelovalnici biserov so nam prikazali,
kako iz školjk pobirajo bisere, in presenetljivo
je, da v gojenih školjkah zraste tudi do 25
biserov, ki jih potem mlada dekleta ročno

Kitajski zid, ki se kot jara kača vije po obronkih hribov.

razvrstijo in tudi ročno nizajo
na vrvice. Izdelovalke
kitajskih vaz so me očarale z
natančnostjo lepljenja kovin-
skih okraskov na vaze in
natančnim ročnim barva-
njem. Pitje čaja v čajnici je
posebno doživetje, kjer si
vzameš čas, se umiriš in ohla-
diš. Doživeti klasično masažo
nog, kitajske artiste in večerj-
ati pekinško raco - to so do-
kazi, da smo bili res v kraju,
ki je drugačen.

Rikše in vožnja z rikšami
v hutonge, prvotna naselja
Kitajcev, so nam pokazali
Kitajsko v čisto drugačni luči,
kot smo si predstavljali do
tedaj. Osebo se me je ta del
Kitajske veliko bolj dotaknil
kot mesto. Hutongi so nizke
hiške (pri nas bi jim rekli
vrstne), kjer je dom družine
sestavljen iz notranjega vrta,
kuhinje in dveh sob (za starše
in otroke z njihovimi družina-
mi).

Imeli smo možnost, vstopi-
piti v tak »neturistični«
hutong in presenečena sem bila
nad revščino teh ljudi, kajti
mesto kaže čisto drugačno
podobo. In če bi ne doživela
tega, bi zapustila Kitajsko s
prepričanjem, da je zelo
bogata. Spoznavanje tuje
dežele s turistično agencijo je
preprosto, saj poskrbijo za
vstopnine, restavracije, pre-
voze ..., a še vedno me pre-
ganja vprašanje, kakšno je to
mesto tam, kjer ni turističnih
poti. Vem, da je Kitajska
drugačna, pa vendar ne vem,
kakšna.

Na kitajskem zidu je hčerko ustavila mlada Mongolka, ki se je želela fotografirati s svetlopolto in svetlolaso Evropejko. Ko jo je »oče«
poslikal, je prišel izza vogala cel razred Mongolk, ki so se menjavale kot na tekočem traku, nazadnje pa je k hčerki pristopil še »oče«, ki se je na koncu izkazal kot njihov šolski učitelj.

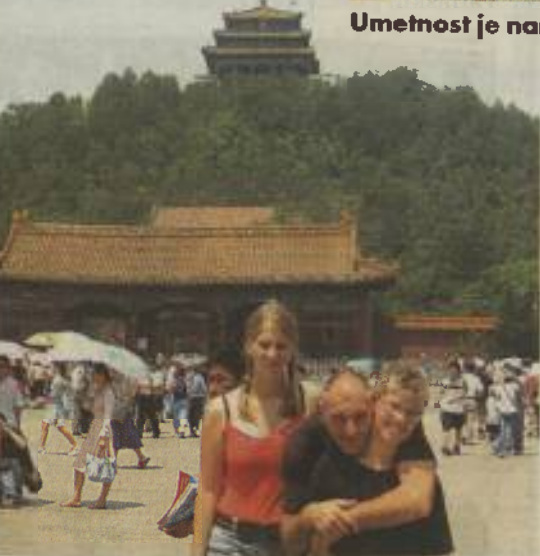

»Srečanje«
s cestninsko postajo je čisto drugačno kot pri nas.

Umetnost je nanašati barve na kitajske vaze.

P. S.: Čeprav vem, da je
zanje to izjemen dogodek in
velika čast, mi je osebno žal,
da Kitajci v želji, da bi
pripravili najolimpijske
igre, pozabljajo na svojo
drugačnost in posebnosti ...
In bojim se, da bo po igrah
Peking postal le še eno od
svetovnih velemest.

Poziranje v Prepovedanem mestu

Pred vročim soncem smo se turisti med sprehodom po Prepovedanem mestu zaščitili
s parapli in dežniki.

Zmagovalci

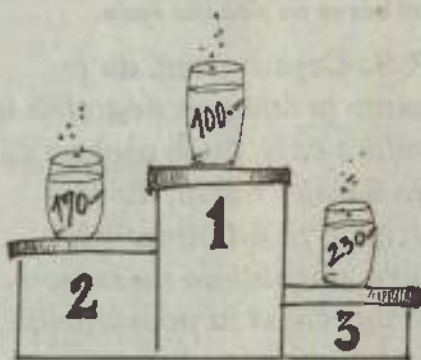
Biti Murek (človek, katerega korenine so ob reki Muri) je biti zmagovalec. Primeri so nazorni in dokazujejo, da so Slovenci (ljudje, katerih korenine niso ob reki Muri, a živijo v podalpski deželi) vse bolj naklonjeni pokrajini, ki v tem prostoru funkcionira bolj kot rezervat kot resna, po zakonih kapitala razvijajoča se regija.

Pridejo torej Mureki v Maribor in osvojimo vse možno na melodijah slovenskih narečij, na Veseli jeseni. Vprašanje je samo, ali bodo Slovenci bolj prepričali Jošar ali Strici. Pa še usodnejše, ali so izvirnejši cigani v Halgato bandu ali Langi. Da ne bo pomote: vsi so »oh« in »sploh« ter »naj«. Slovenci bodo le razmejili med njimi in piramidalno določili, kdo je bolj eksotično prekmurski, in si zato zasluži avreolo. Zmagovalci.

V teh dneh smo dokončno vstopili tudi v svet slovenskega Hollywooda. Konec tedenskega premiera celovečerca moža z naslovnice Ludvika Bagarija je zmaga.

Kot je tudi zmaga dogajanje, ki se je nedavno z obrobja Rakičana preselilo v osrčje Goričkega. Tam je z ekipo priznani slovenski režiser z bosanskimi koreninami, nekdanji novi primitivist Branko Djurić. Da snema film po motivih našega najbolj bránega in prodajanega pisatelja Ferija Lainščka, je zmaga, ki ji nismo bili priča vse od Kranjčevih časov. Takrat smo lahko na celuloidnem traku občudovali slovensko dojemanje prekmurskih močvirij in poslušali bolj ali manj spakedrano domače narečje. Tokrat bo vse skupaj veliko bolj kozmopolitsko, saj bodo igralci poleg prekmurščine »šibali« še ciganiščino, madžarsščino, bosanščino. Pa še kaj. In namesto murskih mrtvic z eksotičnimi lokvanji bomo občudovali prve gastarbajterske traktorje, mili zvok cimbal bo nadomestila trdo zveneča električna kitara.

Bog ne daj, da bi Mureki začeli bolj množično študirati in se izobraženi vračati v domače kraje, bog ne daj, da bi pri nas zraslo morje podjetij z veliko dodano vrednostjo, bog ne daj, da bi bilo manj kot devet tisoč brezposlenih (kar je desetina vseh v državi). In bog ne daj, da bi pokrajina dobila avtocesto. Kajti, če se bo vse to zgodilo, Slovenci ob obisku pri Murekih ne bodo več mogli zaviti v prvo gostilno na vogalu in si naročiti spricerja za sto (!!!) tolarjev. Kaj takega pa definitivno premorejo zgolj in samo – zmagovalci!

ured-nik

67

Vezi med Pomurjem in Vojvodino so še kako žive

Uspešna in odmevna kulturna izmenjava med Mursko Soboto in Novim Sadom, ki jo je pripravil Klub PAC s partnerji iz Vojvodine, je za nami. Vtisi so še sveži, očitno sveži in živi pa so tudi spomini Pomurcev starejših generacij, ki so (bili) z Vojvodino tako ali drugače povezani.

Murski Sad v Novi Soboti

O kulturni izmenjavi je že bilo precej povedanega in napisanega, na pobudo odgovornih v Podjetju za informiranje pa naj bi projekt predstavil v bolj neformalni obliki. Ko sem v mislih preletel dogodke zadnjih dveh, treh tednov, se je izluščilo veliko drobcov, ki jih bom še v največjem navalu senilnosti težko pozabil.

Več mesecev smo pripravljali program dogodkov, ki naj bi se v okviru izmenjave zvrstili v Novem Sadu in Murski Soboti, v tem času opravili nešteto telefonskih pogovorov, poslali in prejeli na kupe elektronske pošte, pa še vedno ni bilo nikjer nič videti. Kakor pri vsakem podobnem projektu. Nato pa so se tik pred izvedbo stvari začele dogajati s svetlobno hitrostjo. Zadnji avgustovski dan je že izkušen avtoprevoznik s kombijem odpeljal 21 Endrejevih slik v Galerijo Podrum v Novi Sad. Dva dni zatem se je na pot odpravilo še 16 živih slik: PAC-arji Rudi, Viktor, Zdenka, Ditka, Endre, Nina in Roman v prvem kombiju, balonarji Berta, Srečko in Štefan s pomočnikom Petrom in Tino ter strelec Robi v drugem kombiju, Slavko in Pavle z Dunjo v osebnem avtomobilu. Pot, polna pričakovanja in prešernega razpoloženja, nas je vodila po Avtocesti bratstva in enotnosti, nad katero smo na novo vzpostavljali nekoč že trden most. V Bački Palanki, na mejnem prehodu ob vstopu v SiCG, smo imeli nepredviden daljši postanek zaradi vnosa orožja (samostrelji) v državo, tudi zaradi prilagodljivosti policistov in carinikov pa smo le lahko nadaljevali pot. Navajenim vožnje in opogumljenim zaradi prijaznosti na carini pade ideja, da bi Endre lahko razstavljal še v Makedoniji, na kar odvrne: »Ob kelkih?«

Ob pol štirih končno Novi Sad, mesto z bogato zgodovino, s 300.000 prebivalci raznih narodnosti, z Donavo in Petrovaradinsko trdnjavo in – našimi prijatelji: Ješkom, Rito, Ismetom in Mino. Endrejeva nervoza glede postavitve razstave, ki jo je bilo le narahlo čutiti na zadnji sedežih prvega kombija, je jasno pokazala svojo razsežnost pravzaprav v svojem nasprotju – neizmerni razposajenosti in veselju, ki je Endreja preplavilo ob ogledu galerije. »Pa tou je super! Še san ne bi mogo boukše,« je bil navdušen, zadovoljstvo pa je izžareval tako na odprtju razstave kakor v številnih intervjujih z novinarji novosadskih TV in radijskih postaj ter časnikov

Navdušenje na osrednjem trgu, v neposredni bližini Galerije Podrum, pa so povzročili naši balonarji. Zaradi ogromnega zanimanja so morali otroke in odrasle postaviti v vrsto, kljub temu pa tudi 40 dvigov nekaj metrov visoko ni bilo dovolj. Po večerji – počitek. Za nekatere ...

Naslednji dan je imel sprva glavno besedo Robi, ki je na petrovaradinski trdnjavi skupaj s člani lokostrelskega kluba NS 2002 pripravil promocijsko tekmovanje v streljanju s samostrelom ter lokom in puščico. Navdušeni smo ugotovili, da lahko Robi na razdalji 10 metrov od 10-tih strelov 10-krat zadene 10-ko, ki ni večja od zenice očesa. Robi je seveda zaposlen v slovenski vojski.

Po obisku in druženju na »salašu« z nepozabno hrano in glasbo v živo je sledil večerni koncert Vlada Kreslina, zadnji dogodek v prvi polovici izmenjave. Pred začetkom koncerta so balonarji s pilotom Berto ponovili »Bertalanici performans«, kakor so promocijo balonarskega športa

poimenovali prijatelji v Novem Sadu. Vrsta je bila še daljša kot dan poprej, dvigov pa še več. Vladov koncert, ki je bil hkrati prvi samostojni koncert Vlada Kreslina s svojo skupino v Novem Sadu, je navdušil tisoče domačinov in navzočo peščico Pomurcev. Spokojno nedeljsko jutro na osrednjem trgu – dolgo slovo od prijateljev, nato pa vožnja proti domu. Skozi Vukovar ...

Slaba dva tedna kasneje sledi drugi del projekta kulturne izmenjave, in sicer nas poleg že omenjene četverice prijateljev, s katerimi smo pripravili projekt, obiščejo še Radovan s Svetlano in Stevan z Marijo. Prinesejo krasna darila, med katerimi je nepozabna umetniška slika z upodobljenim balonom na Trgu svobode in s podpisanim otrokom, ki so se v Novem Sadu z Berto dvignili nekaj metrov nad glave čakajočih.

Radovan, navdušen nad Galerijo PAC, sam pozicionira slike za razstavo, medtem ko se drugi sladkamo s »privlačno« torto, ki smo jo kot presenečenje pripravili za Ismetov rojstni dan. V četrtek, 15. 9. 2005, zvečer sledi odprtje razstave, na katerem ob koncu uradnega programa postrežemo še s torto v obliki mostu in jo po uvodnih skup-

nih rezih župana Mestne občine M. Sobota Antona Štilca in ministra za kulturo mesta Novi Sad Radovana Jokica razdelimo med obiskovalce.

V petek se na teniškem turnirju za poslovne partnerje soboške enote Zvezne rovalnice Triglav prijatelji iz Novega Sada ne pričakovano odlično odrežejo v spornih ljevalnih igrah. Še posebej nepričakovano je zmaga Stevana in tretje mesto Mino v »hokeju«, to je v natančnosti udarjanja ploščka s hokejsko palico v majhen hokej-

ski gol. Tudi v streljanju s samostrelom so osvojili stopničke, saj je bil Radovan tretji v malem finalu pa je celo postavil rekord (45 krogov od 50 možnih). Zvečer je v Galeriji PAC fantastičen koncert Juvare Brass Quinteta, ki bo prihodnje leto nastopil tudi na NOMUSU v Novem Sadu.

Sobota je pomenila vrhunec Bogdana izmenjave s koncertom Zvonka Bogdana s Tamburaškim orkestrom Janike Balala. Drži, kar govorijo Vojvodinci, da je Zvonko Bogdan človek, ki zna nositi klobuk in ne sprejema napitnine, saj je izredno ugoden in prijazen gospod. Čeprav je prispel z orkestrom in spremljevalci v hotel šele malo pred tretjo popoldan, je uspel opraviti tonsko vajo, telefonski intervju z Boromom na Murskem valu, odgovoriti na številna vprašanja v zvezi s koncertom, z možnostjo snemanja in fotografiranja, z drugimi intervjuji, z obiski posameznikov, ki bi radi pozdravili ... Ob vsem tem je ostal razposajen in hkrati miren in skromen. Svojo nastop je hotel začeti s »re-hodom skozi kinodvorano do odra, pa to ni bilo mogoče. Dvorana je bila nabita polna, obiskovalci so napolnili še pred dverje kina. Koncert naj bi trajal uro in pol, a je že pred njegovim nastopom, ob 19. uri, v dvorani, ki ga je bilo mogoče čuti v zaodre, dejal: »Mislim, da bo koncert malo daljši. Kaki dve uri.« Gani! ga je vzdušila ganilo so ga solze obiskovalcev, ki so se njegovih pesmih spominjali svojih mlajših let, svojih prijateljev, sorodnikov. »Publika je je trajal skoraj dve uri in pol – na bila fantastična! Reagirali so na vse – na vezni tekst, tamburaše, besede, glasbo. Na vse,« je bil tudi sam navdušen po koncertu.

Navdušen in ponosen, da sem del vsega tega, sem tudi sam. Zato dogovorim za naslednjo, še širšo izmenjavo z klubom PAC. Vsi, ki pripravljamo dogodke v klubu PAC in prijatelji iz Novega Sada, ki se trudijo v svojem okolju, se že veselimo prihodnjega projekta, prihodnjega Murskega Sada in Nove Sobote.

Roman Husek

YU-arhivi še nedostopni pen jih je odprl

Marjan Dora, odgovorni urednik Murskega vala IX.

Je najstarejša. Spominja pa me na srečanja, ki smo jih nekoč, letnic pa v teh spominih ne boste našli, redno imeli s kolegi novinarji iz Győra na Madžarskem. In dejstva, da je takrat dokaj uspešno deloval pomurski aktiv Društva novinarjev Slovenije. Na zgodovinski sliki smo: takratna urednica radia Murska Sobota Irma Benko (s svojo barvo las), dopisnik Dela Ivan Gerenčer (s svojimi lasmi), oblikovalec Endre Gönter (dokaz, da se bolje ohraniš kot umetnik, kot če bi bil novinar) in jaz, dopisnik Večera (že takrat v ozadju).

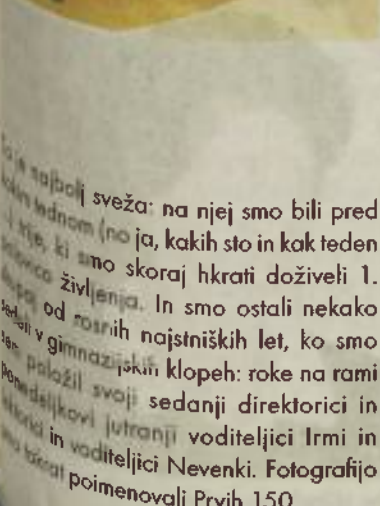
Bili so festivali radijskih postaj Slovenije. Slika je z desolega v Celju. Kot na vseh smo zmagali tudi na tem. Po podelitvi priznanj smo se po gasilsko posedli po stopnicah celjskega Narodnega doma. Videl je, kot če bi jim dirigiral, svojim vodilcem. Gre pa samo za to, da je prišel pritisnil prej, kot smo se namestili. Tisti, ki so ukinili. Zlobneži pravijo, da ni nikomur v Sloveniji uspelo (vrgati Murskega vala). Na sliki sta nekdanja sodelavka, priljubljena Baranja, levo zgoraj, in zdajšnji Tednika Matjaž Frangež, desno stisnjene levice. Bojan Peček pa na ložaju, kot da vstaja in odhaja na radio televizijo ...

Na svoj domočiji v Otovcih je Vlado Smodiš organiziral žganjekuho. Med opravila pri zabavi sodi tudi kartanje šnopsa. V ospredju sva s Ferijem Lajnškom. Z desolega je Stefan Smodiš, ravnatelj kmetijske šole, pa balonar Pišek Bertalanč, Majda Rudičeva žena, čeprav so po tradiciji pri takem kartanju sodelovali samo moški. Ampak Majda ni samo sodelovala! Ob organizatorju Vladu stoji z mapo Boštjan Rous.

Na zelo obiskanih koncertih hišnega voditelja Geze smo organizatorji vedno pod stopnicami telovadnice III. soboške osnovne šole. Z leve: Gvetka Juhnov, fotografinja, gospa, ki je ne poznam, moja gospa, moja malenkost, in seveda Irma in Dejan, prometnik na teh koncertih (zato ima v naročju mapo z vrstnim redom nastopajočih). Pod stopnicami smo zato, ker v dvorani ni prostega sedeža.

Na najbolj sveža: na njej smo bili pred letom dni, kakih sto in kak teden nazaj, ki smo skoraj hkrati doživeli 1. leto življenja. In smo ostali nekako mladi od rojstnih najstnikih let, ko smo bili v gimnaziji in klopeh: roke na rami položili svoji voditeljici Irmi in voditeljici Nevenki. Fotografijo smo takrat poimenovali Prvih 150.

Pisalo se je leto 1945. Širom po Sloveniji se je razvedelo, da bodo v Murski Soboti 12. avgusta ob 11. uri dopoldne odkrili spomenik zmage. Mladič Mirko in Leon Čepič iz Maribora sta začela obujati spomine na otroštvo, preživeto v Soboti. In odpeljala sta se s kolesi na proslavo v Mursko Soboto. Vojna je družino razselila, razredčila.

Uresničila se je Leonova slutnja

Življenje v soboški graščini

O spominih na Sobotino o težavnem življenju družine Čepič mi je pripovedoval najmlajši sin Mirko, ki mu je danes 78 let. Živi v Novem Polju, ki je predmestje Ljubljane. Ta slovenska družina se je priselila v Mursko Soboto leta 1932 iz Beograda. Soboški podjetnik Benko je namreč potreboval uslužbenca in prijavil se je Mirkov oče. Starša sta se sicer že v Beogradu ločila, a sta znova poskušala zaživeti skupno, družinsko življenje. Skrbeti je bilo namreč treba za tri sinove. Najstarejši je bil Maks, drugi Leon in zadnji Mirko.

Čepičevi so sprva stanovali v pritličju soboške graščine. Njihovi dokaj veliki prostori so bili tam, kjer je danes grajska restavracija. Življenje v tistih časih je bilo tu skromno. Njihove sanitarije so bili laboriji in nočna posoda. Stranišče »na štrbunk« je bilo skupno in na drugem koncu gradu. Pitno vodo so si prinašali iz skupnega vodnjaka. Svetili so si s petrolejko. A spomini so za Mirka vseeno lepi. Otroci so se igrali v slikovitem grajskem parku. Odkrivali so skrivnosti življenja.

Senco na otroško brezskrbnost je vrgel leto po priselitvi v Sobotino očetov odhod. Nekega dne se je enostavno izgubil v neznanu. Po rodu je bil Mariborčan. Njegov značaj je bil nemiren. Po nekaj mesecih dela je menjaval službe. A ker sta bila starša že uradno ločena leta 1929, za družino ni več čutil nobene odgovornosti. Mirko je zadnjič videl očeta, ko mu je bilo deset let.

Brezpravnost ločene učiteljice

Do očetovega odhoda je mama Mara le gospodinjila, skrbela za otroke. Živeli so od očetovih dohodkov. Po očetovem odhodu je nastala praznina, pomanjkanje. Ločena učiteljica v tistih časih ni dobila poklicne zaposlitve. Na srečo je odlično obvladala tuje jezike in igranje klavirja. Zasebno je začela poučevati nemščino, francoščino in nekatere druge jezike ter igranje na klavir.

Mamin življenjski nazor se ni ujemal z obstoječo politiko tistega časa. Bila je levicarka. V Soboti se je družila s prekmurskimi komunisti, tudi s poznejšim herojem Stefanom Kováčem. Njega je poznal tudi Mirko.

Leta 1936 so se Čepičevi morali izseliti iz gradu. Odslej so živeli na takratni Aleksandrovi cesti (Slovenska cesta) pri nekem obrtniku, ki je izdeloval posodo iz pločevine. To je bilo nekako nasproti sedanjega hotela Zvezda. Miro se danes spominja takratne Aleksandrove ceste kot območja polnega blata, prahu ... Tam, kjer je sedaj Blagovnica, je bila nekoč nizka stavba osnovne šole. Pri učenju Mirko ni imel težav. Živo pa mu je ostal v spominu dogodek, ko ga je veroučitelj zaradi tega, ker ga ni pozorno gledal v oči, naklestil po konicah prstov z debelim šolskim metrom.

Na začetku leta 1937 je začela mami nagažati soboška policija. Oblast je prepovedala, da bi ji starši še naprej pošiljali v uk svoje otroke. Tako je ostala brez dohodka.

Selitev v Maribor in mamina aretacija

V Mariboru sta živela mamina starša. Oče je bil upokojeni oficir avstro-ogrske vojske. Po rodu je bil Dolenjec. Njegova žena je bila Gorenjska. Čepičevi so se preselili k njima, a so kmalu dobili svoje stanovanje. Stari oče se je takrat ukvarjal s prodajo tujih časopisov. To delo je odslej zaupal hčerki Mari, in to je bil njen glavni vir dohodka. Življenje je potekalo dokaj normalno do leta 1941.

Z začetkom druge svetovne vojne so se začeli za Čepičeve fante težki časi. Nemški okupatorji so avgusta 1941. mamo zaprli v mariborske zapore. Tam je ostala do novembra 1941. Stanovanje so okupatorji zaplenili. Svojci so s strahom vsakodnevno brali sporočila o ustreljenih v zaporih. A kmalu zatem so Čepičevo mamo odpeljali v koncentracijsko taborišče Rawensbrück, kjer je bila do konca vojne.

Brat Maks padel v nepojasnjenih okolščinah

Kmalu po začetku vojne so Nemci zaprli Mirkovega najstarejšega brata Maksa. Avgusta so ga transportirali v koncentracijsko taborišče Mathausen. Izpuščen je bil marca 1942. leta. Naslednje leto se je odpravil k partizanom na Pohorje. Tam je 1944. nepojasnjeno izgubil življenje. Takrat je med partizani veljalo prepričanje, da so izpuščeni interniranci okupatorjevi ovađuhi. Partizani jim niso verjeli, čeprav se je v tistem času vrnilo iz taborišča več kot 150 Slovencev.

Brata Leo in Mirko sta nekaj časa živela skupaj pri starih starših.

Brat Leo poslan v taborišče Buchenwald

Mirkov brat Leo se je januarja leta 1944 znašel v mariborskih zaporih. Bilo mu je 16 let. Avgusta tega leta ga je okupator transportiral v koncentracijsko taborišče Buchenwald. Pozneje je pripovedoval Mirku, kako ga je bilo v mariborskih zaporih strah, da ga bodo ustrelili. Ob jutrih je paznik odpiral celico, s pogledom osorno preletel zaprte in si zamrmral: »Ne, ta pa ni pravil!« In tako so zaporniki v strahu čakali drugega dne, ko bi lahko pokazal na katerega od njih. Izbrane so čez eno uro ustrelili na dvorišču zaporov.

Leo se je vrnil iz taborišča Buchenwald v začetku avgusta 1945.

Nekdanji taboriščniki so po cele tedne potovali proti Jugoslaviji. Leonov transport je pripeljal celo v Vojvodino. In od tam je pripotoval v Maribor. Mirko se spominja tistega snidenja: »Bil sem nadvse srečen, ko sva se srečala. Bil je živ. Od aprila leta 1945 o njem nismo vedeli ničesar ...«

Taboriščniki so lahko mesečno pošiljali svojem pisma. Napisana so morala biti v nemščini. In Leon je cenzorjem vedno podtaknil kakšno slovensko besedo.

Leon je bil po vojni učitelj na eni od mariborskih šol.

Na otvoritev spomenika v Mursko Soboto

Mirko in Leon sta z veseljem sprejela novico, da bodo v Murski Soboti 12. avgusta odkrili spomenik zmage. Obudila sta spomin na tamkajšnje sošolce, znance. Bilo je nekaj dni po Leonovi vrnitvi s kraja smrti. Brata sta bila zdaj srečna, prevzeta od novega časa, obdobja brez vojne, strahu. Zelo bridek pa je bil spomin na mamo, ki se še vedno ni vrnila iz taborišča.

Zgodaj zjutraj, 12. avgusta, sta sedla na stari kolesi. Tri ure sta se brez prestanka vozila do Soboti. Gričevje sta morala premagovati peš, saj sta bili kolesi brez prestav. V Soboti je steklo obujanje spominov.

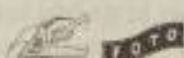
Istega dne in v istem času se je vrnila mama

Brata sta se udeležila v Soboti otvoritve spomenika in potem je Mirko predlagal bratu, da bi ostala na veselici. A Leo mu odgovori: »Meni se zdi, da se je mama vrnila iz taborišča. Mene običajno občutek ne vara. Odpeljiva se rajši takoj domov.«

V mesto ob Dravi sta se vrnila ob 17. uri. V času, ko so v Murski Soboti odkrivali spomenik zmage, se je mama vrnila po štirih letih mučeništva v taborišču k otrokoma, staršem. Srečanje je bilo ganljivo, prežeto z najglobljimi občutki sreče. Mami je bilo takrat 50 let, Leonu 19 in Mirku še ne 18 let.

Mirko ni bil v partizanih. Gestapo mu je zagrozil, da če to stori, mu bodo zaprli stare starše. Proti koncu vojne in še po njej je delal v Metalni. Sprva je bil pomožni ključavničar, nato pomožni tehnični risar. To je trajalo do junija 1945. Sledilo je izobraževanje. V Beogradu je končal leta 1952 Visoko novinarsko diplomatsko šolo. Več kot 20 let je bil novinar pri dnevniku Večer v Mariboru. Štiri leta je bil republiški sekretar za informiranje. Zadnjih 12 let pred upokojitvijo je bil na Radiu Ljubljana pomožnik programskega direktorja za stike s tujino.

Mirko se je leta 1970 priselil v tastovo hišo v Novo Polje pri Ljubljani. Žena Metka je magistra sociologije. Imata sina Zdenka, ki je doktor zgodovinskih znanosti. Zaposlen je na ljubljanskem inštitutu sodobne zgodovine. Mirkova mama je umrla v Ljubliji leta 1982 v starosti 87 let. Oče je po vojni migriral v Trst in tam umrl leta 1956. Na nekdanjo družino je povsem pozabil.

Franček Štefanec

Ludvik Bagari

dramski in filmski igralec

5. september 1965

Rojen v Murski Soboti okoli 21. ure v nedeljo takoj po tomboli. Po materi Goričanec iz Bodonec, po očetu Sobočan iz Turopolja. Do služenja vojaškega roka je živel v Murski Soboti, kjer je obiskoval Osnovno šolo Karla Destovnika Kajuha in Ekonomsko srednjo šolo. Že v tistem času je bil aktiven v Klubu mladih pri gledališki dejavnosti in kaže tudi zanimanje za literaturo, s sošolci uredijo nekaj številke šolskega glasila in zbira pesmi starega narodnega izročila. Na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani ga zanima bolj filmski medij, v II. letniku naredi prvo vlogo pri celovečernem filmu Kavarna Astoria. Diplomira na temo filmske igre. Po AGRFT pridobi status samostojnega kulturnega ustvarjalca in ustvarja vloge po vseh slovenskih gledališčih. Zanimajo ga bolj resne teme in ne sodeluje z estradno ali marketinško sceno. Na filmu mu prilepijo pečate negativca, brutalnega nasilneža, policaja ali čudaka in odigra mnogo vlog kot antagonist. Tudi v gledališču velja za divjaka, kateremu ni težko prijeti v roko meč ali pištolo. Sabljanje in akrobatiko je na AGRFT opravil z odliko. Predvsem ne velja za blaziranega, napudranega gospoda. To dokazuje s svojimi vlogami, od katerih nekatere posegajo v najbolj temačne globine človeške duše. Nekateri mu celo očitajo misticizem. Zadnjih nekaj let se s prijatelji ljubiteljsko lotevajo antropoloških

To je on

Zgodba z naslovnice

in etnoloških raziskovanj navad in običajev staroslovenskih priseljencev na ozemlje Slovenije. Posebno ga zanimajo ohranjene narečne jezikovne prvine in njihovo izvirno deblo, zato rad sodeluje pri vsem, kar je povezano z narodnim izročilom. Še posebej so mu bile pri srcu vloge Karamazovih v Bratje Karamazovi, Kastelc v nadaljevanju Prešeren in domači teksti, naredi pa tudi ogromno filmskih prispevkov v celovečernih filmih, študentskih etudah, v filmih in nadaljevankah (Kavarna Astoria, Veter v mreži, Carmen, Halgato, Odgrobadogroba, Pesnikov portret z dvojnikom, Triptih Agate Schwarzkobler, Peter in Petra, Ho zaprem oči, Sabajev, Prostor (po)gleda, Matura, Triangel, Hot dog, Mokuš, Svobodna si. Odloči se, Pet majskih dni, Carpe diem, Indus. Mat, Naj ostane med nami, Noč v hribu, Križišče, Vrvohodec, Sinej).

Leta 2000 se odloči, da sodeluje tudi kot asistent režije pri snemanju in se izuči za pristop k filmski produkciji tudi izza kamere. Za kratek čas obišče Ameriko in ugotovi, da je možno tudi pri nas delati filme v neodvisni produkciji. Čez tri leta ustanovi zavod Filmografski in se loti snemanja celovečernega filma NOREGA SE METE OGNE na svojo roko kot producent, soavtor scenarija in tudi igralec. V tem trenutku končuje promocijsko okoliščino in začenja z distribucijo filma po Sloveniji, načrtuje pa tudi za tujino.

Zgodbe

ki jih piše
življenje

Večno vračanje v kraj

Življenjska zgodba Ildi in Aniko Póth, sester, rojenih v Motvarjevcih in živečih v Vojvodini, je polna vzponov in padcev, edina konstanta so vračanja v vas najlepših prijateljev in spominov.

Čudovita in nenavadna prijateljstva se sklepajo naključno ali so dana že ob rojstvu. Zdaj bi mi Ildi rekla, da spet blazno filozofiram, ker ti v življenju ničesar ni naklonjeno, za vse se moraš boriti, truditi, navsezadnje trpeti in potem tudi v tistih redkih trenutkih zadovoljstva te počasi načenja strah, da je sreča le iluzija, varljiva fatamorgana. Aniko, ki je v svoji duši bolj optimistične narave, poskuša v sestrskem, družinskem, prijateljskem in sploh v odnosu do širše okolice ublažiti Ildino ostrino, kalvinsko trmo. Če obstaja prototip za »trdega kalvina«, potem dr. Ildi Póth to zagotovo je, in to ne le po pripadnosti, ampak so v njenih genih ohranjeni vsi tisti faktorji, ki so v poltisoočletnem boju protestantom pomagali preživeti...

Sestri Póth, Ildi in Aniko, sta politični paradoks iz druge polovice 20. stoletja. Rojeni sta v Sloveniji madžarskim staršem iz Vojvodine, preživeli poveljno taborišče v Hrastovcu, bežali na Hrvaško, od tam k stari materi v Novi Sad, se solali, delali, rojevali otroke, preživeli srbsko morijo in sedaj stanujeta v madžarski Kanjiži v Vojvodini, vsaka v svojem stanovanju, a neločljivo skupaj.

Vsaka postaja na sedemdesetletni poti dr. Ildi Póth Kovács je zgodba za roman. Starša, mlad kalvinistični duhovnik Károly Póth iz okolice Vrbasa in njegova žena, učiteljica iz Novega Sada, sta 1936. leta sprejela vabilo kalvinistične skupnosti v Sloveniji in se naselila v Motvarjevcih, kjer sta se rodili hčerki Aniko in Ildi.

»Stanovali smo v šolski zgradbi, v stanovanju za duhovnika. Moji prvi spomini so vezani na to dvorišče, na tukajšnje prijatelje. Mama, ki je bila zelo inteligentna ženska, je opravljala namesto očeta vsa administrativna dela, skrbela za družino, zasebno pa je doživljala svojo osebno tragedijo ob nemirnem, avanturističnem, a zelo razgledanem možu... Šele pozneje sem spoznala, da sta starša, potisnjena na rob, zelo težko doživljala odmaknjenost in njun zakon se je po petnajstih letih, takrat že na Hrvaškem, končal z razvezo. Potem sem postala brezdomka. Mojega otroštva je bilo konec in zato se tako krčevito oklepam Motvarjevcev, Kocánovih, saj me na njih vežejo najlepši spomini. Žal mi je, da smo prodali parceli, ki nam ju je v vasi podarila naša botrica, a takrat smo živeli v skupni državi in nihče ni mislil, da bom nekoč sem prihajala s tujim potnim listom,« pripoveduje Ildi o tem, kako se vse v življenju obrne. Dolgo pripoveduje o bridki usodi svojih staršev, ki sta bila kot ogenj in voda, ter o tem, kako so 1946. leta, verjetno tudi zaradi očetove domneve

Na obisku pri družni dr. Eve in Geze Kocán Koltaja

vpletenosti v nekatere obmejne dogodke, mater s tremi otroki, Aniko, Ildi ter z enoletno Imolo, odpeljali v taborišče v Hrastovec. Najmlajša ni preživela in je pokopana na motvarjevskem pokopališču. »Spominim se, da smo hodili po dolgi poti. Trmasta, kot je vedno bila, je obsedela v jarku in ni hotela dalje. Vlekla sem jo, ji vse obljubljala, a ona le je govorila, da hoče umreti... Pomislite, osemletni otrok hoče umreti! Na pol sem si jo oprtala in odvlekla v taborišče,« se spominja Aniko. Ko so 1947. leta morali na Hrvaško, kjer je oče dobil novo službo, sta dekletki le kratek čas ostali s starši; nato pa ju je mati poslala k stari materi v Novi Sad, po ločitvi pa se je tudi ona vrnila tja. Sledila so težka leta siromaštva: oče je šel svojo pot, spet se je poročil, si ustvaril družino in končno pristal v Nemčiji, s hčerka in prvo ženo, ki so se preživljale z babičino borno pokojnino in s prodajo ročnih del, pa ni imel stikov. Pozneje so jima štirje očetovi bratje Póth, vsi izšolani, iz trdne kalvinistične družine priskrbeli pomoč iz sklada za šolanje duhovniških otrok pri svetovni kalvinistični zvezi. Ildi je po gimnaziji ob delu v bolnici končala medicino,

specializirala ginekologijo, Aniko pa je postala profesorica. Njuni poti sta se ločili: vsaka si je ustvarila družino. Aniko si je vzela zdravnika in rodila dva otroka, od katerih je eden v Budimpešti, drugi v domačem kraju. Ko je ovdovela, se je preselila v Kanjižo, kjer je v isti zgradbi kot sestra kupila stanovanje in velikokrat potuje k enemu ali drugemu sinu, da popazi vnuke.

Ildi je delala po raznih ambulantah in bolnicah po Vojvodini, z možem ekonomistom je imela grenke izkušnje in, kot pravi, vrednost iz tega zakona sta sinova. Eden je nadaljeval družinsko tradicijo in postal kalvinistični duhovnik, se odselil na Finsko, se poročil z domačinko in na daljnem severu je še ne dolgo od tega opravljal poklic protestantskega pastora. Trenuto je v mirovni misli in za Balkan in iz Sarajeva pogosto obišče svojo mater v Vojvodini.

»Drugi sin še išče svoj prostor pod soncem. Prav ima, današnji časi so zelo nemurni. Jaz sem preživela dve vojni eno kot otrok, drugo že odrasla, ko sem dojela, da lahko za vedno izgubim del svoje mladosti, najlepše, kar sem imela. Tudi med vojno sva prihajali v Motvarjevce. Letno sem dvakrat, letos sva tu že celo trikrat, pa morda še enkrat prideva. Sem prihajam, da se nadiham zraka, da si naberem moči, da v nekaj dneh obiščem pol vasi. Njena postojanka je pri Vilmosu in Margiti Kocán, toda lahko me najdete kjerkoli v vasi. Ne morem iz svoje kože, rada obiskujem starejše in bolne. Tu je razvejan Kocánov rod, s katerim smo si tudi v botrini, ki je velikokrat trdela vez od sorodstva. Pravijo, da ti je sorodstvo dano, prijateljstvo pa si izbereš sam,« še pove svojo izkušnjo in potem se dolgo pogovarjamo o pomenu prijateljstva. Ona so jih sklepali največ v Prekmurju.

Ildi in Aniko Póth z Margito Kocán. Med njimi se je stkala posebna vez.

Kdo pa so ti mladi fantje?

Gibalo kulturnega in prosvetnega življenja v kraju sta bila nekoč učitelj in duhovnik, saj sta bila običajno tudi edina izobraženca na vasi. Prav na pobudo učiteljev se začnejo na prelomu prejšnjega tisočletja po vaseh ustanavljati gasilska društva, ki postanejo kmalu nosilci razvoja na vasi.

Selanski gasilci nadaljujejo tradicijo

Po neuradnih podatkih naj bi bilo gasilsko društvo v Selu ustanovljeno leta 1910, o čemer priča ohranjen zapisnik z občnega zbora iz leta 1935, kjer je zapisano, da je to že 25. redni občni zbor gasilskega društva. Drugih pisnih dokazov o delovanju gasilskega društva v vasi ni, razen pa sta dve ročni dvokolesni ročni brizgalni iz tega obdobja. Ljudsko

Otroštva

Po vrnitvi iz taborišča jim je veliko pomagala gospa Voglerjeva. Neka po vez se je stkala med dekleti in novimi, tudi z dr. Evo Koltaj Kocan, ena strokovna kolegica, pa skoraj družinami na dolnjem koncu varjevec ...

lo prijateljstvo s sestrama Poth se začelo pred tremi leti, ko sem med raziskovanjem kalvinizma v naših krajih našel na ime Károlya Potha, drugega varjevcih živečega in delujočega duhovnika. Ker v bornem cerkvenem risem našla skoraj nič podatkov razen nekaj zapisov v matrikulah učarski knjigi, sta me Gyula Nemes Poth opozorila, da se hčerki redno vrata v svoj rojstni kraj ... Nekaj telefonskim pogovorom je sledilo prvo srečanje. Od tistega trenutka nastaja čvrsta vez in ob vsakem pomembnem snidenju dodajam nove kamence v veličastni življenjski mozaik Ildi, v katerem je v zadnjem desetletju vedno bolj prisotna tudi podoba matere Ani. Občudujem Ildino trmo, razdvojenost, ravno držo, pa naj jo življenje biča, odprtost in povezanost dveh

Po njunem odhodu sem vedno potrta, nastane velika praznina. Vsem nerganje, pripombe, pogovori smeh, pripovedovanje, skrb ...» Ildi gostiteljica Margit Kocan. Zanimivo je opazovati, a težko je opisati poseben odnos Morda gostiteljica niti pravi izraz, saj nista gostji, ampak prijateljica z domovinsko pravico, na pamet kot na pomlad priletijo lastovke iz rojstnega kraja.

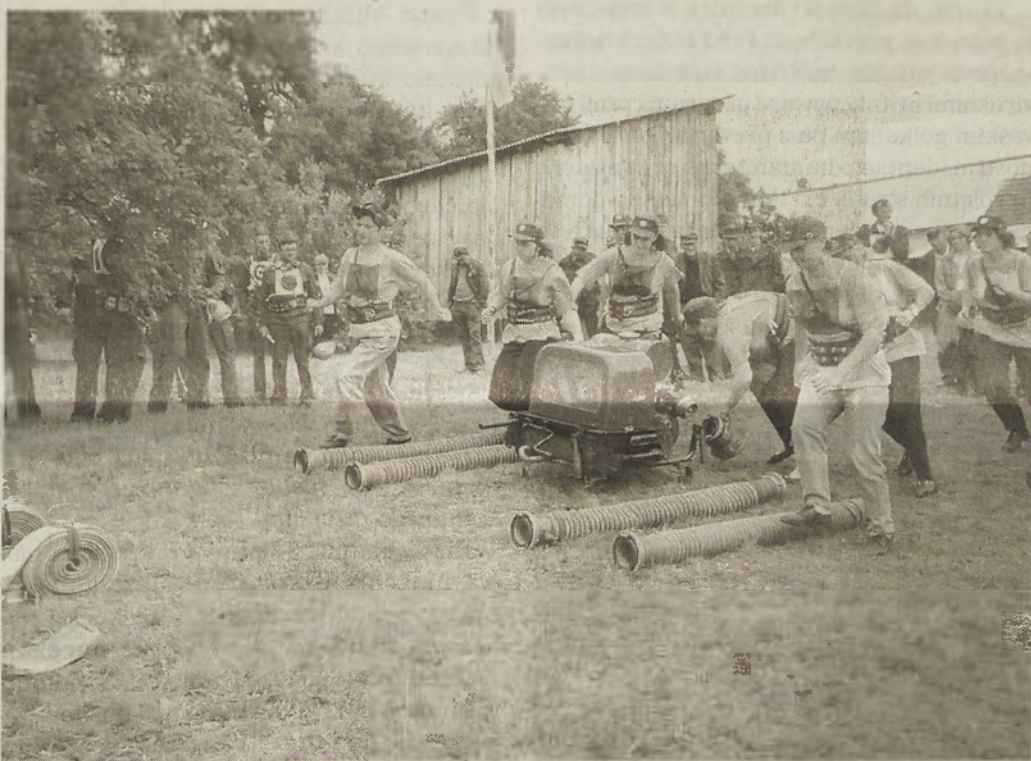
troci so odrasli, sva upokojeni, in čeprav je zadosti, da na pismo napišeš le dr. Ildi Poth, Kanjiža, me celo novi prijatelj imam širok krog znancev, a pomagam vedno bolj osamljena in zapeta med svojo rojstno vasjo, čeprav sem preživela le osem let, ki pa so bila vendarle in med Vojvodino. Morda pa je da te neke lastovičji nagon žene k rojstni izvori ... In tako lahko imaš dva seeno postaneš brezdomec in s tem stanovanjem, hišno številko in

Ella Pivar

izročilo pravi, da so imeli selanski gasilci pred tem še enoblatno ročno brizgalno, ki so jo uporabljali ob gašenju požarov.

Do prve svetovne vojne so gasilci uspešno sodelovali pri gašenju požarov tudi v okoliških krajih, z uspehi, ki so jih dosegali, pa so uživali ugled med krajanji. Z izbruhom vojne je delo v društvu zamrlo, saj so bili člani vpoklicani v vojsko in mnogi se po končani vojni niso vrnili.

Za ponovno ustanovitev in oživitev

V okviru društva danes uspešno deluje tudi ženska ekipa, ki je leta 1995 (na fotografiji) zmagala na sektorskih vajah, leta 2001 pa se je uvrstila na državno prvenstvo v Novem mestu, kjer je zasedla 17. mesto.

VANEKOV KOUT

September je za nami. Kurilna sezona de se začela. Benzin je že tak dragi, ka je liter benzina dražši od litra olja za pohanje. Kama se tou pela? Ne ven. Naš ati se še izda do drugoga sousida pela z avtojon. Kurilno smo že tuj kujpili - mama ga je zela na čeke. Samo je te ati pravo ka de nan letos na 18 stopinj kujro. Bajca nan že sen štrikance štrikajo. Kak bou bou. Nekak že bou. Še sigdar je bilou, ka je nekak bilou.

Pa je sefele bilou septembra. Še delnice so odavali Mercatorove. Državniva KAD pa SOD sta oudala Mercatorove delnice Laškomi pa Istrabenzi. Pa ka te pravili? Pa nika. Ka je se tou bole po balkansko šlo, pa tak nikomi nika. Nikšoga razpisa, nika. Samo puf, pa so šle milijarde. Država se umika iz gospodarstva, sakši den čujemo. No ka de se ležej meknola, pa dotečas f sakše podjetje nastavljo svoje nadzornike pa predsednike upraf. Ge tou ne razmin. Inda je bilou ka si nej mogo biti direktor če si nej bil f partiji. Te je prišla demokracija. Pa je za en čas tak naraji tuj skoro f sakšen podjetji v državnoj lasti bil direktor član vladajoče koalicije. No pa ka zgodovina sigdar ponavlja, je zaj pa tak. Pa je meni nej jasno f kon je te zaj finta med socializmon pa demokracijof. Sigdar si ovi ka so gori, tak napravijo, ka so ovi, ka so pod njimi,

Fotografija prikazuje člane Gasilskega društva Selo leta 1926. Fotografija je iz arhiva GD Selo.

gasilskega društva v Selu se je zavzel leta 1924 takratni šolski upravitelj šole v Fokovcih Aladar Verteš, ki je 10. oktobra skupaj z Jožefom Hackom sklical ustanovni občni zbor društva. Za predsednika gasilskega društva v Selu je bil takrat izvoljen Aladar Verteš, poveljniško funkcijo je prevzel Jožef Hack, tajnik pa je postal Karel Vaš. Društvo se je leta 1925 včlanilo v gasilsko župo Križevci, štel je 24 članov, v okviru društva pa so orga-

nizirali tudi pevski zbor, ki ga je vodil Aladar Verteš. Kljub začetnim težavam in nekaterim kadrovskim zamenjavam so v društvu skrbeli za usposabljanje svojih članov, s pomočjo vaščanov so kupili gasilske uniforme, uspešni pa so bili tudi na požariščih. Večina hiš v teh krajih je bila takrat krita s slamo, imele so črne kuhinje in požari so bili zelo pogosti. Tudi podtaknjenih požarov ni manjkalo in selanski gasilci so imeli največ dela z gašenjem v letu 1936, ko je v Selu zagorelo kar osemindvajsetkrat.

Društvo je takrat še uporabljalo obe ročni brizgalni, je pa že načrtovalo nakup prve motorne brizgalne, kar je preprečila druga svetovna vojna. Po vojni leta 1945 delo društva ponovno zaživi, ustanovijo mladinski odsek, leta 1957 pa se društvo odloči za gradnjo novega gasilskega doma. Ta je bil s pomočjo krajanov dograjen leta 1960, tega leta pa društvo nabavi prvo motorno brizgalno Savica, zmogljivosti 300 litrov vode v minuti. Po tem času beležijo številne uspehe in nove pridobitve in danes se gasilci iz Sela poleg dveh ročnih brizgaln muzejske vrednosti ponašajo še s tremi motornimi brizgalnami, orodnim gasilskim vozilom in gasilsko cisterno, že kmalu pa bodo dobili še novo vozilo za prevoz moštva in opreme.

V društvu, ki šteje 65 članov in mu že od leta 1998 predseduje Zlatko Balajc, ki je bil pred tem šest let poveljnik društva, deluje poleg članske A- in B-desetine še pionirska in ženska desetina.

Ludvik Kovač

prave barve, se pravi njuve. Ati mi je razlago, kak so inda že v vrtecaj deco fčilij, ka je za se dobro, ka je v državi, zaslužna samo partija pa seveda tovariš Tito. zaj se je to se fkuper neka ta njalo. Mlade nišče več ne usmerja. Zaj de se nači, zaj ka je nouvi zakon od RTV-ja sprejeti. Samo poučne programe mo gledali. Nikše risanke več, ge se Tom pa Jerry bijeta. Bounedaj kakšega partizanskoga filma. Pa falejša de naročnina. Za tresti tolarof. Telko so letaki koštali, predreferendumski. Ati je pravo, ka do zaj, kak je bilou, bi nan tak ali tak mogli pejnaze oni davati, ka so nan kazali. Ponovitev ponovitvine ponovitve. Ja, samo zaj de se nači. Malo počakajmo pa mo vidli.

Z našin bivšin bratskin narodon pa je se po staron. Sake telko čase se malo svadijo f piranskon zalivi, od šteroga ribiča je štera riba. Naš ati je že davno pravo, ka bi je naj se vō spolovili pa je označili. Hrvaške ribe s šahovnocof, naše pa s Triglavon. Pa te bi se točno znalo što komi ribe kradne. Samo bi je še popejvati nafčili pa že da bi je vō vleko ribič bi čul če denejo »Lijepa naša« ali pa »Prijatli obrodile«. Joško je pa lekar betežen, ka nika ne miga zadnje čase. Pa braća Podobnik lekar nikšega vikenda neta zijdala tan, ka bi se pa prejk plouta sinjavali.

No pa še eno lepo proslavo smo meli septembra. Od priključitve Primorske se je šlo. Že pred proslavof pa je prišlo do zapletof. Šteri do štere zastave nosili? Šestdeset let je

mijnolo, pri nas še pa izda ne vej, što je koga brano, što je koga izdal pa šteri so gvinali. Pa na sakše kvatre najdejo še kakše grobišče. Žrtve povojnih pobjov. Pa što je kriřf? Pa što je nej kriřf? Ati je pravo, ka so v sej evropski državaj gor prišli, što je prvi začo. Pa što se je te prouti ten boril, pa što je z njimi pajdašivo. Pa so si tej, ka so na enoj strani, pa ovi, ka so na drugoj strani, bilij objasnili pa razjasnili, zakoj se je šlo. V Evropi seveda. Pri nas pa nas sigdar znouva kaj preseneti. Še samo srbi tak radi lekar kak mij slovenci te kosti mrtvi tak radi iščejo pa sepata nosijo. Od sprave se gučij že od tistoga mal kak je slovenija gratala kapitalistična demokracija. Pa san ge nej razmo. Sprava?

Mogoče se ide za tou, ka si je štoj spravo. Boukše povedano v novoj državi pod sebe skopo. No pa smo pa pri kopanji. Tou ge nemo tak friško razmo, pa san gvušen, ka vij tuj nej.

Pa ka bi se sekejrali, vej pa pomali do bratve. Pa fajm berte grožde. Pa ga prejšajte.

Pa te mošt pijte. Ovo dale ne vüplen napisati zavolo ministra za zdravje. Pa tak znate, zakoj se ide.

P. S. (pozabo san): Velka aktivnost naši domači poslancof se viji f ton, ka se trgajo še za svetek.

Od priključitve Prekmurja takratnoj SHS. Vište, eni si delo najdejo, če ga že vači nemajo.

VANEK

Svet
digitalnih
tehnologijGoljufiva huma-
nitarna pomoč
na internetu

Kaj vse se lahko skriva za pomočjo, ki jo ljudje iščejo in ponujajo po internetu, se je pokazalo tudi ob nedavni veliki katastrofi, ko je orkan Katrina pustošil po jugu ZDA. Na žalost se vedno najdejo ljudje, ki stisko ljudi izkoristijo za lastno okoriščenje.

Orkan Katrina še tedne po svojem prvem udarcu povzroča pustošenje tudi po internetu. Prevare v zvezi s to katastrofo se pojavljajo po elektronski pošti in spletnih straneh ter prežijo na nič hudega sluteče ljudi dobre srca, na tiste ranljive in tudi na pohlepne. Prevare vključujejo prevzem oz. krajo identitete, trojanske konje, lažna vlaganja in goljufije s kreditnimi karticami. Strokovnjaki celo opozarjajo pred prihajajočo ponudbo avtomobilov iz prizadetih območij, ki jih oglašujejo kot avtomobile v dobrem stanju, čeprav so večinoma očitno zelo poškodovani.

Najpogostejša prevara je poskus pridobitve številke kreditne kartice. Elektronska pošta vas usmeri na lepo urejeno spletno stran, ki je podobna stranem legalnih humanitarnih organizacij, in od vas prosi za prispevek preko vaše kreditne kartice. Nekatere teh strani (katrinahelp.com, katrinafamilies.com, katrinarelief.com, katrinarelieffund.ipd.) so ustrezni organi že prepovedali in vložili ovadbe proti odgovornim osebam.

Sumljive strani s pomočjo za žrtve Katrine so zelo pogoste. Inšpektorji opozarjajo na prevarante, ki izkoriščajo katastrofo za goljufanje ljudi. Po preverjanju so odkrili, da je okrog 60 odstotkov od okrog 2000 preverjenih strani s pomočjo žrtvam v lasti ljudi zunaj ZDA. To že kaže na možnost prevare. Od avgusta je bilo registriranih več kot 2500 strani, med njimi 450 takšnih, ki imajo v svojem imenu besedo Katrina. Večina jih je še v izgradnji.

Precej elektronskih sporočil vsebuje povezave na sumljive strani, ki poskušajo skrito namestiti na vaš računalnik trojanskega konja. To je prikrit program, ki nato lahko prevzame nadzor nad računalnikom.

Nekateri prevaranti poskušajo s prepričevanjem v vlaganje v delnice, povezane z razmerami po orkanu Katrina. Izdano je bilo svarilo pred goljufijami z vlaganjem v delnice energijskih podjetij. Špekulacije se nanašajo

na obljubljene visoke dobičke v vsega nekaj dneh zaradi posledic vpliva orkana na cene energije. Goljufije se nanašajo tudi na vlaganje v obnovo in čiščenje prizadetih območij. Med drugim se pošiljajo sporočila preko faksa, ki vabijo k hitremu vlaganju z obljubo velikih dobičkov.

Strokovnjaki avtomobilske industrije tudi opozarjajo, da je pričakovati na internetu ponudbo 250.000 do 500.000 avtomobilov, ki so bili dlje časa v vodi. Brezvestni preprodajalci jih očistijo, posušijo in ponudijo nevesčemu kupcu. Ta kupi avto, ki bo imel zelo verjetno električne in motorne težave zaradi korozivne morske vode, ki lahko vsebuje tudi ostanke strupenih snovi.

Prevaranti preko elektronske pošte ponujajo lažno iskanje pogrešanih za denarno nagrado in s tem izkoriščajo željo družinskih članov po ponovni združitvi. Zaradi vsega naštetega so oblasti v ZDA že oblikovale posebno skupino za boj proti takšnim prevaram. Ljudje lahko prijavijo goljufije na njihovi strani <http://www.usdoj.gov/fraud.htm>.

Vidimo, da človeški domišljiji ni meja, zato je potrebna previdnost. Pred elektronskimi »napadi« se lahko zaščitimo z ustreznimi antivirusnimi in antispyware programi, proti človeškim goljufijam pa s preverjanjem resničnosti in identitete humanitarne organizacije in spletnih strani. Pri tem nam lahko pomagajo že uveljavljene in poznane domače in tuje humanitarne organizacije. V pomoč so nam lahko tudi preverjene spletne strani, ki ponujajo informacije o možnostih legalnega vključevanja v pomoč, kot sta <http://www.give.org> in <http://www.guidestar.org>.

Dr. Matej Gomboš

Z našega štedilnika

Juha iz stročjega fižola
in ostrigarjev

600 g stročjega fižola, 200 g ostrigarjev, 30 g moke, 50 g olja, 100 g čebule, 3 stroki česna, 1 žlica rdeče paprike, 1 l vode ali jušne osnove, sol, poper, lovorjev list, ščep majarona, ščep narezanega drobnjaka

Stročji fižol očistimo in narežemo na kratke palčke. Ostrigarje očistimo in narežemo na lističe.

V kozici segrejemo olje, prepražimo sesekljano čebulo, in ko zarumeni, dodamo narezane gobe, fižol in česen. Vse skupaj nekaj minut pražimo in zalijemo z vodo ali jušno osnovo. Solimo, začnimo in kuhamo toliko časa, da se fižol zmehča.

Iz polovice olja in moke naredimo svetlo prežganje, dodamo mlet rdečo papriko in vse skupaj stresemo v juho. Na koncu juho po želji še začnimo in potresemo z narezanim drobnjakom.

Piščančja bedra v skorji iz
mandeljnov in pšeničnih kalčkov

8 spodnjih delov piščančjih beder, 2 dl navadnega jogurta, 80 g pšeničnih kalčkov, 80 g sesekljanih mandeljnov, 2 žlički posušenih kaprovih semen, sol, poper, olje za pečenje

Pekač obložimo s folijo za peko in namažemo z oljem. Piščančja bedra očistimo in osušimo. V plitvi posodi zmehčamo kalčke, mandeljne, kaprova semena, sol in poper.

V drugo posodo stresemo jogurt. Piščančja bedra namočimo v jogurt, pustimo, da se odcedijo, ter jih pavaljamo v mešanici kalčkov in mandeljnov.

Bedra zložimo v pripravljen pekač in pečemo v ogreti pečici približno 50 minut.

Rižota z artičoko in paradižnikom

100 g riža, 100 g vložene artičoke, 80 g pora, 2 srednje velika paradižnika, 40 g olja, 80 g trapista, sol, ščepec origana, ščepec sesekljane peteršilja

Riž skuhamo v slani vodi in odcedimo. Na maščobi prepražimo na kolobarje narezan por ter dodamo na kocke narezane artičoke in na kocke narezan očiščen in olupljen paradižnik. Solimo in začnimo, pokrijemo in počasi dušimo.

Zatem dodamo kuhan riž, sesekljan peteršilj in nariban sir. Narahlo premešamo in ponudimo s piščančji bedri.

Danijel Kozar,
vodja kuhinje
v hotelu Ajda
Terme 3000

Špinačna solata
s slanino in lisičkami

250 g mladih špinačnih listov, 150 g močanke, 250 g očiščenih lisičk, 3 žlice olivnega olja. Solatni preliv: 3 žlice olivnega olja, 1 žlica gorčice, ščepec sladkorja, ščepec narezane bazilike, sol, mleti poper

Špinačne liste dobro operemo, odcedimo in naložimo na primerne solatne krožnike. Slanino narežemo na tanke rezance, lisičke pa na tanke lističe. Rezine slanine pražimo na olivnem olju, dodamo rezine gob in nekaj časa pražimo. Na vsak krožnik pripravljeno solato zalijemo s prelivom. Pripravljen preliv, ki smo ga pripravili iz naštetih sestavin, dodamo pražene gobe in slanino ter takoj postrežemo.

Kutinova in hruškova strjenka
z jabolčnim pirejem

Kutinova in hruškova kaša: 300 g kutin, 300 g hrušk, 120 g sladkorja, 3 dl belega vina. Kremna strjenka: 2 rumenjaka, 70 g sladkorja, 4 listi želatine, 0,5 dl hruškovega žganja, 2,5 dl sladke smetane. Jabolčni pire: 4 jabolka, 2 dl belega vina, 2 žlici limonine soka, 80 g sladkorja, cimetova skorja

Priprava kaše: Kutine operemo, očistimo in zremo na četrtine in odstranimo peščice. Hruške olupimo, narežemo na četrtine in prav tako odstranimo peščice. Vse skupaj damo v kozico, prav tako sladkor in vino. Pokrijemo in skuhamo do mehkega. Sestavine zmeljemo z mešalnikom in še prelijemo skozi gosto cedilo.

Strjenka: Rumenjake s sladkorjem stepemo v penasto kremo. Sadno kašo pogrejem in ji dodamo namočeno in ožeto želatino. Še enkrat stepemo in jo damo v posodo. Toplo zmes postopoma in z mešanjem dodamo rumenjaki kremi. Ohladimo in nato preden se strdi dodamo žganje in stepano sladko smetano. Kremo napolnimo v poljubni model ali v manjše porcijske modelčke. Postavimo v hladilnik, da se strdi. Ko se strdi, jo stresemo iz modelov in ponudimo na krožniku skupaj z jabolčnim pirejem.

Ni lahko sprejemati kritike

Če vas nekdo neupravičeno kritizira, si zastavite vprašanje o dejstvih, ki se jih kritika dotika, in svojih odnosih do drugih, vendar ne postavljajte pod vprašaj svoje celotne osebnosti.

Christian Weisbach in Ursula Dachs

Vsak od nas se pogosto znajde v položaju, v katerem mora sprejeti kritiko. V tem primeru lahko ravnamo tako, da predstavimo cilje, preverimo poti in se dogovorimo o skupnem ravnanju.

Kadar se kritika, ki smo je deležni, nanaša na konkretno zadevo ali je žaljiva, se večinoma poskušamo braniti. V takšnih primerih situacije ni več mogoče obvladovati in rezultati so večinoma uničujoči, ozračje pri obeh sogovornikih pa nekonstruktivno. Vsak od nas, ko je deležen kritike, in čeprav od nesramnega in žaljivega sogovornika, mora ohraniti mirno kri in preusmeriti pogovor. V takšni situaciji niste več soočeni na stvarni, ampak osebni ravni.

Če nekdo s svojo kritiko ne ostaja pri dejstvih in je neupravičen, namreč veliko pove o svojem odnosu do drugega in o sebi. V takšnih okoliščinah se je treba dobro obvladati, da bi se nam uspelo živeti v osebo, ki nas je prizadela. V takšnih trenutkih si vsak lahko zastavi vprašanja:

- Kaj se dogaja z njim?
- Kaj se skriva za njegovo kritiko?
- Kaj v najinem odnosu šepa?

Zavedati pa se moramo, da je v vsaki situaciji samo od

nas odvisno, na kateri ravni se bomo odzvali, saj sami odločamo o tem, katero sporočilo izjave bomo prepoznali, naš odziv pa bo vplival tudi na vedenje sogovornika. Da bi zavestno izbirali vaše odzive, smo v nadaljevanju pripravili neka običajnih izjav in učinkov, ki jih le-te

Izjava z napadom in brez napada

Izjava z napadom na ravni odnosa

Da mi ne bo treba znova ponavljati ...

Tega nisem mislil!

Tole morate upoštevati ...

Niste na pravi poti!

Napačno ste me razumeli.

Moram vas popraviti.

To je razumljivo.

Ne glede na to dejstvo ...

To mi je vseeno.

Teoretično imate prav, toda ...

To ni v skladu z dejstvi

Zelo preprosto.

Učinek na sogovornika

Smo v šoli?

Tega sam nikoli ne bi ugotovil

Sploh mi ni treba!

Ti tudi!

Sem mar bebec?

A ja? Kaj sem torej naredil narobe?

To pomeni, da nimam logičnih argumentov?

Kakšen drobnjakar!

Meni tudi.

To mi govori kot praktik?

Torej lažem?

Ojoj, sem pa res neumen.

Izjava brez napada

(preprosto črtati)

Menim ...

Prosim, upoštevajte ...

(preprosto črtati)

Očitno sem se napačno izrazil.

Po mojem mnenju ...

Sam gledam na to takole ...

(preprosto črtati)

Prosim, odločite se sami.

Še vedno ne razumem, kako ...

To slišim prvič.

Predlagam, da bi ...

Vir: Christian Weisbach in Ursula Dachs: »Kako razvijemo čustveno inteligenco«, DZS, Ljubljana, 1999, str. 124.

Nekaj modnih namigov v stilu »švinglic«

Besede mode

Zakaj v lekarno?

Na lekarniški tehtnici

Ima jim rekli švinglice, v ljubljanski kotlini so strkali »plonke« in verjetno imajo lističi s skrito vsebino vsaj še nekaj imen. Služijo nam tudi pri delu, nastopu, sestanku, kadar moramo znano vsebino vključiti v že znano po naših najbližjih močeh. Dostikrat prerastejo v vodiho in takrat je njihov namen učinkovitejši. Nekaj namigov, iz katerih izberimo tiste, ki bodo pomagali samo nam:

1. Pas in erogena cona sezone. Investicija v pas, ki zaokroži celoto prevelikega puloverja ali plašča, naj ne bi bila stran vržen denar.

2. Pas in flanela sta neizogibna v vsaki garderobi, vendar ne bodimo v kostimu stila »Chanel« in glave do pet. Ozek urbani jeans je prava kombinacija za sveži videz.

3. Pas je za zapeljevanje v bolj oprijete oblačil. Lepo se zna svetiti satenasta bluza ali obleka z dolгими rokavi. Ne pozabimo na pas, ki lahko pomeni veliko več!

4. Pas in proporce in kombinirajmo ravne in ozke hlače s preveliko bluza ali puloverjem. Vse skupaj opasajmo ali osalimo.

5. Implementirana struktura naj bo kot uokvirjena torbica (torbica s tršim okvirjem), ki jo kombinirajmo k dnevnemu bolj sproščenemu videzu oblek.

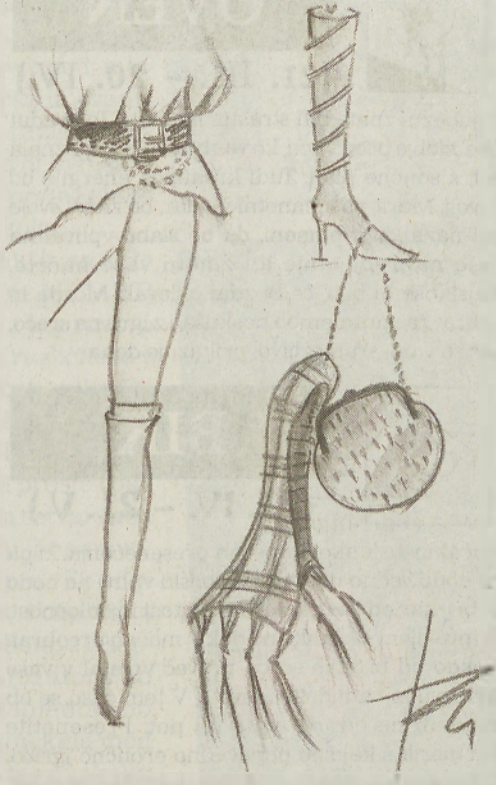
6. Pas naj bo nepogrešljiva sopotnica, ki sledi vašemu videzu.

7. Pas naj otopli senco. Brez zadržkov dodajmo pas, ki tudi dnevnemu videzu.

8. Pas in cevli s konico so pika na i oprijetemu videzu ali ozkemu krilu.

9. Pas in močnejše barve pomešajmo. Ne pozabimo se kombinacije vojaškega plašča z modro in rdečo.

10. Pas in modro in rdečo pomešajmo. Ne pozabimo se kombinacije vojaškega plašča z modro in rdečo.

nasto bluza čez dan in tvidastim plaščem zvečer. 10. Negovani nohti in lasje so edini pravi okvir. Jesen so obarvala tudi oblačila v trgovinah. Zlahka nas ne pustijo ravnodušne vijoličasta, zelena, oranžna, rjava v odtenkih zemlje in čokolade ter siva, črna in pudrasto omehčana bela. Barve so življenje, izbirajmo jih k svoji duši. Takrat bodo zasijale v pravi luči za našo prihodnost.

Tatjana Kalamar Morales

Posvet s strokovnjakom s področja zdravstva in zdravil je nepogrešljiv za ohranitev ali vrnitev zdravja in odpravo zdravstvenih težav, ker omogoči izbrati in pravilno uporabiti varno, kakovostno in učinkovito zdravilo ali drug izdelek za odpravo zdravstvenih težav. Farmaceutova naloga v lekarni je, posredovati ustrezne informacije in nasvete o uporabi izdelkov, ki so na voljo v različnih farmacevtskih oblikah. Z zdravili se da prepoznati, zdraviti ali preprečiti bolezni in bolezenska stanja, med izdelki na lekarniških policah pa so tudi takšni, ki le dopolnijo prehrano ali negujejo telo in prispevajo k boljšemu počutju. Tablete, kapsule, praški, sirupi, kreme, paste in druge farmacevtske oblike so namreč lahko na trgu v različnih vlogah: kot zdravila, prehranska dopolnila ali kozmetični proizvodi. Sestava, namembnost in navedba ali izpust opisa zdravilnih učinkov odloča o njihovi razvrstitvi. Dober farmacevtski videz torej lahko vara, ker vsi izdelki v farmacevtskih oblikah nimajo zdravilnih učinkov.

Zdravilo

je vsaka snov, ki jo v primerni farmacevtski obliki uporabljamo za zdravljenje, preprečevanje ali prepoznavanje bolezni. Tak izdelek mora imeti dovoljenje za promet z zdravilom (pogovorno rečeno, mora biti registriran) in je pod nadzorom pristojnih državnih organov. Izdelan je v skladu z dobro proizvodno prakso ter je dokazano kakovosten, varen in učinkovit. Na ovojnicah in v priloženem navodilu za uporabo so napisani verodostojni podatki o učinkovitosti, opozorilih, previdnostnih ukrepih, prepovedih in neželenih učinkih. To velja tudi za zdravila rastlinskega izvora. Zdravilo z režimom izdaje »le na zdravniški recept« je dovoljeno izdati le v lekarnah; zdravilo z režimom izdaje »brez zdravniškega recepta« pa v lekarnah in specializiranih prodajalnah.

Kozmetični proizvodi

so snovi ali pripravki v končni obliki, primerni za nanašanje na zunanje dele človeškega telesa ali zobe in sluznico v ustni votlini, z namenom očistiti, odišaviti ali zaščititi, ohraniti v dobrem

stanju, spremeniti njihov videz ali odpraviti neprijeten telesni vonj.

Prehranska dopolnila

dopolnijo običajno prehrano, zato jih obravnava zakonodaja o živilih. Ti pripravki ne morejo nadomestiti zdrave, uravnotežene prehrane in zdravih življenjskih navad. Prehranska dopolnila niso namenjena zdravljenju ali preprečevanju bolezni niti bolezenskih stanj in se jim tudi ne sme pripisati omenjenih lastnosti. Izdelki so označeni z navedbo »prehransko dopolnilo«.

Priporočilo si zaslužijo le tista prehranska dopolnila in le tedaj, ko ni dvoma o njihovi kakovosti in primernosti za uporabnikovo zdravstveno stanje, starost, telesno dejavnost ter jemanje drugih zdravil in prehranskih dopolnil.

Živila za posebne namene

Živila za posebne prehranske namene ter živila za posebne zdravstvene namene so skupine živil, ki se zaradi posebne sestave ali načina predelave razlikujejo od običajnih živil. Ustrezajo označenim prehranskim namenom, denimo osebam z motnjami v prebavi ali presnove. Namenjena so bolnikom za popolno ali delno prehrano.

Farmaceutski pripravki rastlinskega izvora

Ljudje vseh kultur že od davnine uporabljajo rastline in različne rastlinske pripravke za ohranjanje zdravja in odpravljanje zdravstvenih težav. Sele z razvojem in predelavo nadzemnih in podzemnih delov rastlin, rastlinskih izločkov, izvlečkov ali njihovih kombinacij lahko pripravke iz zdravilnih rastlin - z dokazano kakovostjo, učinkovitostjo in varnostjo - uvrščamo med zdravila. Na voljo so v lekarnah in specializiranih trgovinah. Pri izdaji rastlinskih pripravkov dobite v lekarni nasvet o njihovi pravilni uporabi, seznanite se z opozorili o mogočih neželenih učinkih ter medsebojnem delovanju s sintezni zdravili, skladno s priloženim navodilom za uporabo.

Obstaja namreč napačna predstava, da so rastlinski pripravki varnejši, ker izvirajo iz »narave«. Tudi uporaba rastlinskih pripravkov je lahko povezana s tveganjem za zdravje, ki ga je mogoče pripisati:

- slabi ali neustrezni kakovosti rastlin in spreminljivosti rastlinskih sestavin,
- neustrezni pridelavi, slabi kakovosti rastlinskega pripravka ter ponarejanju in dodajanju sinteznih učinkovin,
- onesnaženju s težkimi kovinami, pesticidi in mikroorganizmi,
- neustreznemu (premajhnemu ali pretiranemu) odmerjanju, neželenim učinkom ter neželenim medsebojnim delovanjem s sintezni zdravili in preobčutljivostni reakciji.

Pasti nakupa drugod

Nakup omenjenih vrst izdelkov po internetu, pošti, v prodaji od hiše do hiše in običajnih trgovinah nastavi naslednje pasti:

- Težko je preveriti ponudnikovo verodostojnost in prepoznati kakovost informacije in izdelka. Ponujeni izdelki so lahko nekakovostni, nevarni ali celo ponarejeni. Če se pojavijo težave med uporabo tako kupljenega izdelka, je težko ugotoviti, kdo je za kaj odgovoren.
- Pogosto je izdelek zaradi želje po dobičku predstavljen le s pozitivne plati, neželeni učinki in druga tveganja, povezana z njegovo uporabo, pa sploh niso omenjena.
- Podatki o izdelku so lahko nepravilni, pristranski, pomanjkljivi ali celo zavajajo kot, denimo, oznake: čudežna ozdravitev, brez stranskih učinkov, v celoti naravnega izvora, brez tveganja, skrivnostna formula in podobno. Vsebujejo veliko pretiranih obljub za lajšanje tegob, povezanih z videzom, in neresničnih podatkov, ki zbujajo lažno upanje, tudi v zvezi z zdravljenjem hujših obolenj.
- Ponudniki podatkov in izdelka niso strokovnjaki s področja zdravstva in zdravil, zato obstaja tveganje za zdravje zaradi mogočega nepravilnega prepoznavanja bolezenskih znakov, napačne izbire izdelka in nepravilnega pravičnega zdravljenja.

Povzetek

Zato torej po nakup zdravil in še kaj v lekarno.

Janez Špringer, mag. farm

Bioenergoterapevt Štefan Titan odgovarja

Če želiš biti uspešen zdravnik ali zdravilec, moraš poznati vse vzroke, ki povzročajo bolezen. Če poznaš vzrok, ga moraš pravočasno odpraviti ali zatreti. S tem eliminiraš posledice, ki se izražajo v obliki bolezni. To moje načelo še toliko bolj kaže na to, kako pomembna je pravočasna in pravilna diagnoza.

sem v prejšnjih dveh številkah Pena nazorno opisal vlogo in pomen možganskih celic, zato se bom tokrat bolj osredotočil na posledice bolezni in njihovo odpravljanje, kar je ali zdravljenje. Glede na vaš odziv mislim, da sem številnim pomagal vsaj delno spoznati, kje nastajajo težave, ki so, kot pravite, največkrat neopazni kot neznanj.

Ima vedno več tako mladih kot starejših, ki imajo ali drugačne težave, ki jim strokovnjaki ne najdejo pravega vzroka, bom glede na znanje in dognanja, do katerih sem prišel s proučevanjem poškodb malih možganov, možganskega dela ali vratnega dela hrbtenice (med vratno in prsno hrbtenico) najpogostejše sodijo pretres možganov, rinitis, klopni ali virusni, infekcije (glivice, bakterije), poškodbe debela malih možganov pri nesrečah, infarktih, udarcih v zatilje, padci po stopnicah ali na hrbet, porodnih in drugih poškodbah...). Velikokrat ali najpogostejše poškodbe, ki pozneje povzročajo hude posledice, ne zaznamo in nevidne tudi pri vratnih vretencih, ker lahko pride le do zlomov, katerega od dvanajstih možganskih celic sem jih opisal v prejšnjih dveh številkah. Če pa se spimo na katerih od tolikokrat omenjenih sevanih, se posledice še stopnjujejo. Ob omenjenih težavah prihaja v teh primerih tudi do kronične utrujenosti, nerazne in manjšanja odpornosti, znižajo pa se tudi fizične in umske sposobnosti. Tedaj smo sposobni optimalno delati le nekaj ur. Umski delavci hitro izgubljajo koncentracijo, kar jih pogosto spravlja v obup. Pri šolarjih pa pride do slabšega učnega uspeha. Vse to je kot posledica padanja življenjske energije (pogosto slišite izraz bioenergija, ki je napačen).

Na koncu sem dolžan povedati tudi, kako vse to čim uspešneje preprečiti, zdraviti ali vsaj olajšati. Najučinkovitejše zdravljenje je preventiva. Že otroke moramo seznanjati s posledicami, ki jih lahko imajo, če pride do poškodb zaradi padca na glavo, hrbet ali udarca v zatilje. To pogosto

in bolnikom onemogočajo normalno življenje, nekatere pa so le lažje oblike. Posledice obolenja pogosto ostajajo in se s starostjo še povečujejo.

Te so:

- glavoboli v zatilju, ki pogosto ali največkrat prehajajo v čelni del (migrene) in velikokrat povzročijo tudi bruhanje,
- vrtoglavice, ki so lahko samostojne ali povezane s šumenjem v ušesih in glavoboli v zatilju, lahko so občasne ali konstante,
- motni ali dvojni vid, ki je povezan z glavobolom v zatilju, ali dvojni vid brez glavobola,
- težko požiranje, slinjenje ali suha usta, drevenenje v licih in bolečina v čeljustih, suhe oči ali težko premikanje, odpiranje in zapiranje vek, zatekanje zaušesne slinavke,
- slab voh in okus, težko in nerazločno govorjenje, bolečina v ramenih, komolcih, zapestju, mišicah rok ter mravljinčavost v prstih in mrzle roke, tresenje rok, težka hoja,
- vedno bolj pogosto oteženo dihanje, zbadanje pod levo dojko in pri srcu, kar povzroča aritmijo in s tem nihajoč krvni tlak, ki ga lahko normalizira gibanje, povečanje želodčne kisline, pogosti zastoji blata in slabitev mišic debelega črevesa in danke,
- bolečine v predelu slinavke in nihanje krvnega sladkorja, bolečine v bokih in zatekanje narta.

Če pa še spimo na katerih od tolikokrat omenjenih sevanih, se posledice še stopnjujejo. Ob omenjenih težavah prihaja v teh primerih tudi do kronične utrujenosti, nerazne in manjšanja odpornosti, znižajo pa se tudi fizične in umske sposobnosti. Tedaj smo sposobni optimalno delati le nekaj ur. Umski delavci hitro izgubljajo koncentracijo, kar jih pogosto spravlja v obup. Pri šolarjih pa pride do slabšega učnega uspeha. Vse to je kot posledica padanja življenjske energije (pogosto slišite izraz bioenergija, ki je napačen).

Na koncu sem dolžan povedati tudi, kako vse to čim uspešneje preprečiti, zdraviti ali vsaj olajšati. Najučinkovitejše zdravljenje je preventiva. Že otroke moramo seznanjati s posledicami, ki jih lahko imajo, če pride do poškodb zaradi padca na glavo, hrbet ali udarca v zatilje. To pogosto

povzroči poškodbo možganskega debela ali malih možganov, ki sicer ni vedno označena kot poškodba, ima pa lahko dolgotrajne posledice. Če doživimo trk ali nalet z avtomobilom in pride do premika diska v vratnem delu hrbtenice, jo je treba takoj ali v najkrajšem času s posegom naravnati in šele nato nadeti opornico. Ker če hrbtenice ne naravnamo, se zaraste tako, kot se je deformirala. Pozneje tega ni mogoče več korigirati. Lahko le lajšamo posledice z manualno ali biomasajo. Če pride do poškodbe ali obolenja možganskega debela, kar vpliva na prizadetost katerega od omenjenih možganskih živcev, je zelo uspešna bioterapija. To pa lahko in mora opraviti le usposobljen bioenergoterapevt. Nevešči bioenergetik ali kiropraktik lahko s svojim nestrokovnim posegom povzroči le še več poškodb.

Če opazite, da ob tem, da se vam dogajajo težave, ki so omenjene, še slabo spite, vstajate utrujeni, ste nervozni, vam pada koncentracija in imate občutek kronične utrujenosti, je treba opraviti pregled vaše spalnice in premestitev ležišča. Če povabite koga, ki vam bo opravil meritve, vam mora ugotoviti križišče kozmičnih sevanj ter tehnično in vodno sevanje. Predlagati vam mora, kam premestiti posteljo. Tistega, ki pride k vam z elektronskim merilcem in vam ne ponuja drugega, kot da vam proda zaščito, mirno odslovite, ker le-ta ni radiestezist, ampak trgovec. Bodite previdni, kajti, žal, tudi pri nas v Pomurju deluje kar nekaj takih, ki so samooklicani bioenergetiki ali radiestezisti. Za več informacij ali o morebitnih predlogih o prihodnjih temah pišite na uredništvo Vestnika s pripisom za rubriko bioenergoterapevt in radiestezist Štefan Titan odgovarja. Pokličete pa me lahko po 20. uri. Veliko informacij in nekaj člankov iz Pena lahko najdete tudi na internetnem naslovu <http://titan.stajerska.com>.

V vsakem primeru pa vam svetujem, da obiščete tudi svojega osebnega zdravnika, ki vas bo napotil na pregled k specialistu ali svetoval način zdravljenja. Naj na koncu dodam, da je zdravljenje omenjenih težav dolgotrajno. Tudi z bioenergijo. Zato svetujem vsem, ki bi želeli ozdraveti, da morate biti zelo vztrajni ...

Vir: Dan slovenskih lekarn, 26. september, lekarniška zbornica Slovenije in Slovensko farmacevtsko društvo, 2005.

Umetniki na meji

MEJART

Plesi v krogu v Murski Soboti

Art Center je od 10. do 25. septembra izvajal projekt izmenjave mladih umetnikov iz petih različnih držav Evropske unije. Ta projekt, imenovan MEJART, je bil del programa Gibanice in je plod sodelovanja med Art Centrom in organizacijami v Italiji (Mediatore).

Franciji (CEPAS), Španiji (Oficina de Accion Solidaria y Cooperacion, Centra d'Art i Natura) in Portugalskem (CENTA) kot tudi različnimi mladinskimi organizacijami: M.I.K.K. (Murska Sobota), Infopeka (Maribor), DZMP (Kreko), MC Brežice, ŠMOČ (Laško). Večji del projekta je podprla Program Mladina Akcija 1 Sodelovanje je okrog 25 umetnikov z različnih področij umetnosti v skupini po pet v naslednjih držav: Slovenija, Francija, Španija in Portugalska. Projekt je edinstvena priložnost za mlade umetnike, da se izmenjajo izkušnje

in znanja, da skupaj ustvarjajo in sodelujejo z lokalnim prebivalstvom Goriškega. MEJART se je zato nagibal h kulturni in umetniški izmenjavi med mladimi ljudmi, k razumevanju in spoštovanju različnega v mirni večkulturni Evropi in spoštovanju podeželske skupnosti in okolja.

Tema projekta so bile meje (od tod ime MEJART) kot povod za razpravo o istovrstnosti in različnosti v kulturi, umetnosti in družbi ter ustvarjalnem in vsakodnevem življenju. Udeleženci so imeli proste roke pri umetniškem ustvarjanju in oblikovanju posameznikov ali skupin. Končni izdelek je bila skupinska prireditev v soboto, 24. septembra. Organizatorji so priredili tako imenovano veselico, ki je potekala med slovensko in madžarsko mejo (Hodoš-Bajánsenye), in s katero so skušali simbolično premagati meje med umetniki in lokalnim prebivalstvom, mestnim in

Umetniški performans Osobodite me iz košar

podeželskim načinom življenja, različnimi kulturami in narodi. Na programu so bile umetniške predstave z narodno glasbo, lokalnim pevskim zborom, glasbenimi skupinami in glasbeno zasedbo Mejart pa tudi tradicionalna hrana in pijača. Lokalna atmosfera se je tako zlila z inovativnimi ustvarjalnimi navdihi – pripravljena pa je bila tudi začasna galerija na mestu nekdanje Kompasove brezcarinske prodajalne.

S. S., T. K.

T. K.

Dogodek, ki zbližuje, in kjer je vsak zaželen.

Vaše pesmi

Mavrica ljubezni

Razlila bom barve,
da mavrica nastane,
nato jo bom od mojega
do tvojega okna raztegnila,
da bova po njej hodila.
To bo najina mavrica ljubezni,
na sredi nje jaz in ti
in vse tiste sladkosti,
ki jih poznajo le zaljubljeni.

Sonja

Kje si?

Daleč so tiste steze,
po katerih hodiš ti.
Dolge so, a vendar kratke,
zato obuj lahke copatke.
Obljubljaš to in ono,
pa vendar iz vsega
ne nastane nič,
ampak saj ti ne zamerim,
vem, da midva nisva še zanič.
Vrni se torej
meni v objem,
ne odhajaj v neznano,
saj veš, da je tam zaspano.

L. K.

Adriana

Ljutomerski gimnazijci »zgodovinarji« so se predstavili

dijakinji sta obdelali zgodovinske dogodke po koncu prve svetovne vojne, ko se je general Rudolf Maister - Vojanov skupaj z borci za severno mejo boril, da bi čim več slovensko govorečega ozemlja pripojil k Sloveniji. Čeprav mu vse

to ni uspelo, je kljub temu uspel priključiti velik del slovenskega ozemlja k tedanji Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je nastala po razpadu avstro-ogrske monarhije. Njemu gre zasluga, da je ostal Maribor slovenski. Maja Fras,

Katja Horvat in Damjan Vučko pa so pod mentorstvom Danila Obala izdelali raziskovalno nalogo z naslovom Maistrovi sodelavci in borci iz Prekmurja ter njihova prizadevanja za priključitev Prekmurja h Kraljevini SHS. Predstavitev so se udeležili številni gostje: sedanji ravnatelj Zvonko Kustec, nekdanji ravnatelj Ozvald Tučič in dr. Ivan Rihtarič, ki je kot zgodovinar in predsednik Zgodovinskega društva Gornja Radgona pohvalil delo dijakov. Pohvale sta izrekla tudi predsednik Zveze društev generala Maister Ljubljana mag. Milan Lovrenčič in predstavnik slovenske vojske iz Vojaškega muzeja stotnik Zvezdan Marković. Okroglice mize so se udeležili tudi člani Zgodovinskega društva Ormož in drugi, ki jih zanima zgodovina Slovencev.

Dijaki ljutomerske gimnazije na okrogli mizi

raziskovalni objekti v sklopu umetniškega izraza

Raziskovalna naloga
Dijakov ljutomerske
gimnazije na temo gene-
rala Rudolfa Maistra in
Maistrovih borcev

V okviru praznovanja 7. občin-
skega praznika Občine Križevci pri-
pravili so pripravili okroglo
razstavo o generalu Mais-
terju in v promociji slovenske vojske.
Okroglo mizo so pripravili profe-
sorji in dijaki Gimnazije Franca
Križevci, ustanove dr. An-
drasa Trstenjaka in društva genera-
la Maistra. Razstavo o generalu
Maisterju, ki je potekala v Kulturnem
muzeju Slovenije. Osrednji
raziskovalnih nalog petih
letnika gimnazije, in sicer:
Katja Horvat in Damjana
Vučko, Anja Ferlin in Iris Kramber-
ger, predstavili nalogo z naslovom
»Preklop na poziv k obrambi
severne meje v letih 1918/1919. Obe

Madona v mavcu

Madona se je ponesrečila v začetku avgusta, na proslavljanju svojega 47. rojstnega dne. Padla je s konja, si večkrat zlomila levo roko in natrla tri rebrne kosti.

»Soproga je dobro, hvala za vprašanje. Zdravniki so ji sicer prešteli osem zlomov kosti, vendar je preveč trmasta in samosvoja, da bi jo to na kakršenkoli način motilo ali oviralo. Ne samo da se je potrudila in prišla z mano sem v Kanado, tukaj vsak dan redno telovadi in se razgibava!« je povedal britanski poslovnež in režiser Guy Ritchie. S svojo popularno soprogo, ki je prejšnji mesec padla s konja, sta se mudila na filmskem festivalu v Torontu. Ritchie je tukaj, v sredini septembra, predstavljaj svoj novi film Revolver z mladim hollywoodskim zvezdnikom Rayem Liottom v glavni vlogi. Madonne ni bilo veliko na spregled in se je v glavnem skrivala pred fotografii. Kljub temu so jo paparazzi uspeli posneti, ko se je vračala iz studia za fitness.

Zvezda filma Evita je znana po tem, da zagnano in disciplinirano skrbi za svoje telo in kondicijo in je zdaj komaj dočakala, da so ji zdravniki dovolili vrnitev v športno dvorano. To novico so z veseljem sprejeli tudi v vodstvu Motorole, s katerimi je podpisala pogodbo o snemanju reklamnih filmov. Bali so se že, da bo večji del milijonskega honorarja šel po zlu. Prvi zdravniški izvidi so bili dokaj hudi in kazalo je, da ne bo zmogla zahtevnega snemanja.

Dekle meseca

Za dekle meseca smo izbrali Victorio Luci, Angležinjo, ki živi v Ameriki. Tam ji pravijo, da je Barbika za velike fante, ona pa pravi, da živi v Ameriki zaradi vsakdanjega kruha, vse prijatelje pa da ima v Angliji, v Sheffieldu, kjer je leta 1982 zagledala luč sveta. Odbijajo jo tipi s poraščenimi prsmi in moški, ki porabijo pred ogledalom več časa kot ona. Sicer pa je povedala o fantih tole: »Včasih sem padala na poredne fante, misicaste, zagorele, tetovirane. Zdaj iščem takega, ki bo skrbel zame in me vedno postavljaj na prvo mesto.« Bi se v pokrajini okrog Mure našel primeren?

Dela za slavo

Giulietta Revel na trgu Piazza Navona v Rimu, kjer živi že 14 let. »Ko si uspešen, vse opravljaš z lahkoto. To je čudovit občutek. Če bi bila še srečno zaljubljena – kje bi bil konec moji sreči!«

«Vsaki mi igralci delamo, da bi postali slavni, zdi pa se mi, da je najlepše, če pride uspeh v zrelih letih,» je povedala italijanska igralka Giulietta Revel (36), kateri se to z vlogo v popularni italijanski TV-seriji Čarovnija očitno zdaj dogaja. Prej so jo poznali Italijani bolj kot igralko kot prvo žensko, ki je v Italiji odslužila vojaški rok in ki se je zavzemala, da bi tudi pripadnice nežnega spola lahko bile vojakinje. V življenju so jo zanimali samo ples, koreografija in režija, vendar je na očetovo željo diplomirala iz političnih znanosti. Igralka je postala po naključju. »Z

mamo nisem v idiličnih odnosih. Nikoli se nisva dobro razumeli. Oče je bil moj vzornik, zelo sem trpela, ko je umrl, zdaj razumim svoje zasebno življenje.« Očitno se prava Giulietina kariera res šele začneja, z njo snema biografski film Papež Ivan Pavel II. Pravi, da ji je vloga papeževe prijateljice iz mladostnih dni v veliko veselje. Film, ki ga snemajo v koprodukciji ameriške TV-postaje CMS in italijanske RAI, bo končan novembra, hkrati pa ga bodo premierno predvajali v ZDA, Italiji, Franciji, Španiji in Veliki Britaniji.

Pravočasno

Justin Timberlake.
Da bi bil njegov nežni
obraz videti nekoliko
okrutnejši, so mu levo
lice »okrasili«
z veliko
brazgotino.

Ameriška javnost je precej nezadovoljna z reševanjem in odpravljanjem posledic jih je v New Orleansu povzročil orkan Katrina. Očitno so ameriški filmarji pri svojem delu dovtetnejši in uspešnejši kot zvezne oblasti, saj je v Santa Barbari že steklo snemanje filma Southland Tales. Navdih za film so dobili ravno ob zadnjih dogodkih, ki jih je povzročilo katastrofalno neurje. Glavno vlogo v grozljivki bo imel igralec z otroškimi obrazom, Justin Timberlake (24). Zgodba v filmu je aktualna: po naravni nesreči v Los Angelesu mora vojska ponovno vzpostaviti red v mestu. Justin, trenutno fant hollywoodske zvezde Cameron Diaz, igra v filmu vojaka, ki se spopada s tupo kriminalcev na ulicah razritega in zapuščenega mesta.

Kdor lahko, lahko!

Tu in tam smo Slovenci vseeno lahko še na kaj ponosni. Tudi na našo firmo Gorenje, na primer. Ta blagovna znamka je očitno v Evropi bolj prodorna, kot to lahko slišimo doma, kjer na naslovnih in v poročilih v glavnem prevladujejo

Catherine Deneuve in predsednik uprave Gorenja

teme o gospodarskem in političnem kriminalu. V začetku seveda nima na promociji nove knjige Gorenja v Moskvi med drugim prisostvovala tudi se vedno aktivna francoska filmska diva Catherine Deneuve. V zgodovinskem dvorcu Novi Manegre vodstvo Gorenja predstavilo pod blagovno znamko Gorenje Pinifarina - svoje izdelke, vse od hladilnikov, štedilnikov do pralnih strojev in zamrzovalnikov. V drugi predsednica uprave Gorenja Paola Bobinca in Paola Pininfarina, direktorja italijanske dizajnerske hiše, je sedela francoska zvezda. Si v nekem trenutku prizgala o gareto, čeprav je to v tej stvari prepovedano. V hupu se je pred njo znašel pepelnik, vsi pa so se obnašali, kot da je vse normalno.

Popoln par

Nihče ni pričakoval, da bo zakonski par Andre Agassi (36) in Steffi Graf (36) tako dolgo vzdržal brez škandala. In ne samo to, še manj bi si kdo mislil, da sta slavna igralca ob vsem še zelo srečen in ljubeč par. Tako sta vsaj nedavno izjavila drug o drugem. Teniški junak: »Ona je dovolj v pravem pomenu besede. Se ne pretvarja. Tako kot govori, tako tudi dela in se tako obnaša. Je ženska visokega standarda, ne glede na to, ali igra tenis ali je v vlogi matere.« Graf, o kateri se ni vse jasno, kaj je nekoč imela z očetom: »Njen odnos je čudovit. V vsako stvar, ki jo počne, vnese čar in dostojanstvo.« Tako je pač to. Pri nas previdneži njunih izjav ne bi vzeli dobesedno. »Tu se nekaj kuha,« bi verjetno dodali.

On že ve, kako se dela

Takoj je nov izraz za poslovneže, ki so hitro in na moč razlagali in pri katerih še zdaj ni jasno, ali v njihovem poslu obstaja kriminalna dejanja, zaradi katerih bodo morali sedeti, če se jim seveda kaj dokaže. Takšnih milijardskih bogatašev je tudi pri v Pomurju kar nekaj. Med drugim vključeni letalski prevoznik, afška hiša, hotelska mreža in restavracije, se je spustil v posel. Ukvarjal se bo tudi z vinarstvom. Za začetek je promovirati svoj beli chardonnay iz kalifornijskih vinogradov z etiketo Virgin Vines. Za promocijo si je izbral v ponedeljek tedne mode, kjer tudi sam uspešno sodeluje z svojo kolekcijo. »Vino je kot življenje, v njem je treba znati uživati,« je povedal na promociji in dodal, da so njegova vina predvsem mladim ljubiteljem vina.

Brez pijače, da se razumemo!

V četrtek, 15. septembra, je princ Harry slavil svoj 21. rojstni dan. Proslavljanje naj bi potekalo brez kakšne hišne zabave za prijatelje in prijateljice in naj ne bi bilo družinskega kosila ali skupne večerje v nekem dobrem lokalu. Tako vsaj je svetoval (verjetno zapovedal) svojemu sinu prestolonaslednik princ Charles. Mladi kraljevič se je moral potolažiti s poljubčkom svoje izbranke, Južnoafričanke Chelsy Davy, in z drago uro Rolex Yachtmaster, ki mu jo je izročila na zasebnem proslavljanju rojstnega dneva v začetku septembra v Botswani. Že prej je od očeta, kot se je izvedelo, dobil konja, fant namreč izredno rad igra polo.

Takšna stroga prepoved sicer ni nikogar presenetila. Vsi vedo, da Harry rad popije več, kot lahko »nosi«. Posledica tega so številni ekscesi. Med drugim je letos že pretepel fotografa in se na neki zabavi pokazal z rjavo srajco s kljukastim križem, kar je njegove angleške podanike izredno razjezilo in tudi užalilo.

Vse pa seveda ni bilo tako skromno. Prinčevo polnoletnost je proslavila tudi država. Kraljevska kovnica v Južnem Walesu je za to priložnost izdala 10.000 srebrnikov, na katerih je njegov lik, ki ga je izdelal fotograf George Bodnar. Na drugi strani pa je reliefni portret njegove babice, kraljice Elizabete.

Harry je trenutno kadet. Vojaških veščin se uči na vojni akademiji Sandhurst.

Srebrnik za rojstni dan. To mu pripada ob polnoletnosti kot članu kraljevske družine.

Poročni zvonovi pa zvonijo, zvonijo

Sara Buys in Tom Parker Bowles, oba novinarja, sta se poročila 10. septembra v vaški cerkvi v Rotherfield Greysu nedaleč od Londona.

Točno pet mesecev po materini poroki je tudi sin stopil pred oltar. Mati Camilla se je poročila že drugič (kot vemo z britanskim prestolonaslednikom Charlesom), fant Tom Parker Bowles (31) pa je prvič dahnil »da«. Tom je novinar pri mesečniku Tatler in piše predvsem o gastronomiji. Tudi mladoporočenka je po poklicu novinarka. Leto starejša Sara Buys je urednica britanskega Voguea. Poročila sta se v cerkvi sv. Nikolaja, 65 km oddaljeni od

Londona. Za nevestino obleko je poskrbel dizajner Aleksander McQueen, k oltarju pa jo je pripeljal očka William Buys. Kar se očetov tiče, je bil Tom na boljšem, saj je imel ob sebi kar dva očeta. Pravega, Andrewa Parkera Bowlesa, nekdanjega moža lady Camille, in očima Charlesa, ki je Tomu sicer krstni boter. Mladi par se je spoznal pred petimi leti prek skupnih prijateljev na romantičnem vikendu, v Benetkah letos spomladi pa jo je Tom uradno zaprosil.

Čas gre svojo pot ...

Monaški knez Albert
1959–2005

1959 1971 1988 1998 2005

Vidimo, da je fant kar hitro začel izgubljati lase, vendar ga to nikoli ni motilo, in tudi žensk, s katerimi se je družil, ne. Takrat je bil še princ, in če ni ravno treniral boba – v tej zimski športni disciplini je kot član monaške reprezentance nastopil tudi na olimpijskih igrah – je bil na kakšni hišni zabavi. Pri 47 letih je postal knez in moral se je zresniti. Zdaj pritiskajo nanj, da bi se poročil. Otroke že ima (dva otroka z dvema ženskama), o ženi pa trenutno še razmišlja.

Stefka Jurkovič iz Boračeve

Bralci Péna se predstavljajo

Precej mlajša, kot je
slišati na Murskem valu

»Pa kdo je ta Štefka?« se mi je večkrat postavljalo vprašanje, ko sem jo slišal na Murskem valu, ko je kaj odgovarjala, predlagala ... Po glasu sodeč bi ji prisodil blizu sedemdeset let, po hitrih in večkrat pravih odgovorih pa sem sklepal, da je bila morda učiteljica ali kakšna druga izobraženka. Včasih je omenila tudi, da si krajša čas s kvačkanjem prtov, košaric, angelčkov in drugih izdelkov, da rada kuha in peče sladke dobrote pa tudi kruh, dela na vrtu in pri kozicah, kadar je treba, pa gre tudi v gorice. To je bilo vsekakor dovolj razlogov, da sem jo pred kratkim poklical in predlagal srečanje, da bi jo nekoliko bolj »razkril«. Bila je za.

Padla v mlako, splezala na omaro

Motil sem se tako glede njene starosti kot izobraženosti. Pa mi tega ni zamerila, ko sem ji priznal. Pravzaprav sem takoj videl na lastne oči, da je veliko mlajša, kot sem sodil po glasu.

Tiste dni, ko sem praznovala 50. rojstni dan, sem si želela tudi jahati konja. In želja se mi je uresničila.

»Žensk se sicer po navadi ne sprašuje po letih, a če ste res tako radovedni, naj vam izdam, da sem abrahama srečala šele pred štirimi leti. Rodila sem se namreč leta 1951 na Janževem Vrhu v viničarski družini. Tam sem tudi preživljala težko, a zelo zanimivo otroštvo. Spominjam se, da smo morali hoditi po vodo v studenec pod hribom. Nekega zimskega dne sva šli ponjo s sosedovo prijateljico. Meni je bilo okrog pet, njej pa osem let. Ko sva prišli na tisto mesto, mi je naenkrat spodrsnilo, tako da sem z vrči vred padla v bližnjo mlako. Prijateljica me je uspela potegniti iz vode in blata, vrči pa so ostali notri. Prijateljica je morala posredovati tudi nekega dne, ko sem ušla babici, zaklenila hišo in splezala na omaro. Tam so bili v škatli bomboni. Babica mi je govorila, naj splezam dol,

jaz pa nisem upala in tudi hotela. Zato so porinili skozi okno eno od deklet, ki je potem lahko odklenila hišo od znotraj. Ali sem jih dobila kaj po riti, pa se več ne spomnim. Torej ni moglo biti nič hujšega.«

Sosedov Ivan je bil
najvztrajnejši pri dvorjenju

Obiskovala je kar tri osnovne šole – v Orehovcih, na Kapelskem Vrhu in Radencih. Med šolskimi predmeti je imela najraje gospodinjstvo, ker so se učili kuhati in peči. Želela se je izsolati vsaj za kuharico, a je starši niso pustili, ker ji tega tudi niso mogli omogočiti. Tako sem torej tudi narobe sklepal, da je učiteljica ali kaj podobnega. Ampak izobrazbena stopnja ni edini pokazatelj, koliko nekdo

Takole sem pozirala v parku v Radencih, ko sem imela kakšni dve leti.

sva se tudi poročila. No, že nekaj mesecev pred sklenitvijo zakonske zveze me je odpeljal na dom svojih staršev, kjer sva začela skupaj zvezi. Obljubil mi je tudi, da bova, čimprej bo možna, imela lastno hišo. Čez čas smo jo res začeli graditi, in to večinoma v lastni režiji, s pomočjo sorodnikov. Leta 1972 sva že lahko šla na novo dom.

Je tudi »šefica«, a ne povsod

Preden so jo invalidsko upokočili, bila je zaposlena v Radenski in Elradu, zdaj pa je enajst let doma. Čas si krajša, kot že omenila, s kvačkanjem, rada kuha in peče, posveti tudi na vrtu, pri kozah in zajčkah; ima tudi papagaja, grlico in psa. Včasih gre v močvirje, tudi v vinograd. Tam je seveda on glasni, če se je Štefice, kot jo ljubkovalno kličejo neke znanci, oprijel tudi naziv »šefica«.

»Pred kratkim sem bila prvič na ekonomskem dopustu v toplicah v Lendavi. To sem takrat poklonila svojemu dedku, kot ključem, ki mi ga je dal Ivan. Pred kratkim so tudi njega upokojili, sedaj nama je lepo in sklenila sva, da bova še nekaj let šla kam na dopust za več dni. Na izletih sem namreč že velikokrat kam hodila. Tako sem letos tudi na Krvavcu z vaščani Boračeve, Aktivom kmečkih žena in deklet Gorjanskega Radgona, kjer sem članica eno leto, pa sem potovala na Gradiščansko v Avstrijo.«

In njene želje?

»Moja velika želja je, da bi se nekega leta zbudila in lahko vstala s postelje kot 17-letno dekle, torej brez bolečin v križu. Tako bi lahko še bolj uživala, ko bova z mojim dedkom spet šla v kakšne toplice. Obljubil mi je, da se bo, če ne prej, to zgodilo takrat, ko bo prejel svoj pokojninski regres.«

Prijatelja zaradi zgodovine

Bilo je pred nedavnim, ko je potekal 1. spominski spust po reki Muri v počastitev priključitve Prekmurja leta 1919 k matični Sloveniji. Tako rekoč ves čas sta sedela skupaj v čolnu, na brodu in kopnem. Njega mnogi gotovo poznate. Seveda je to starosta med prekmurškimi duhovniki Ivan Camplin. Mladenka pa je Vladka Smodiš iz Otovec, ki pripravlja diplomu iz zgodovine o prekmurških izseljencih v Južni Ameriki. Tudi župnik Camplin je bil nekoč izseljenec v Franciji. Vladka občuduje njegovo poznavanje preteklosti, delo med porabskimi Slovenci, skromnost ...

FOTO

JOG

ve in zna. Štefka si je očitno pridobila veliko znanja tudi s samoizobraževanjem, z branjem, poslušanjem radia, gledanjem televizije.

»Po končani osnovi šoli sem torej ostala doma. No, pravzaprav sem kmalu dobila priložnost za zaslužek kot sezonska delavka v kombinatu, predvsem v sadjarstvu. Moram priznati, da me je to delo tudi veselilo, ker nas je bilo več mladih in smo se tudi kaj zabavali. Poleg tega sem se počutila bolj odrasla. Tako sem lahko imela tudi fanta. Najbolj vztrajen pri osvajanju je bil kar sosed Ivan Jurkovič, ki je pet let starejši od mene. Ko mi je bilo sedemnajst let, to je leta 1968, me je zasnubil in kmalu nato

Pred dvema letoma sem si s pravih odgovorom v oddaji Zdravo, sosed, zdravo! na Murskem valu, ki jo vodi Bojan Rajk, prislužila konektedenski paket na Otočcu. Tako sem lahko občudovala tudi viteze, ki so sodelovali v poročnih obredih.

Nekaj najinih pridelkov s kmetije in vrta sva razstavila pred domačijo za okras. Ivan, ki se je pred kratkim upokojil, skoraj pa je delal trideset let kot vilicinar v lesnopredelovalnem obratu Marles za kolnico.